

ธรรมาสน์มังกร

ศิลปะจีนแห่งพระราชศรัทธาบนศาสนวัตถุวัดกัลยาณมิตร

ธรรมาสน์มังกร

ศิลปะจีนแห่งพระราชศรัทธาบนศาสนวัตถุวัดกัลยาณมิตร

คำปรารภ

พระพุทธศาสนาสถิตมั่นคงถาวรบนพื้นแผ่นดินไทยนี้มาช้านาน ส่วนสำคัญก็ด้วยได้รับการถวายความอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริยาธิราชเจ้าผู้ทรงมีพระราชมนัสเลื่อมใสในพระไตรรัตน์ นับตั้งแต่กรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรีศรีมหาสมุทร จนมาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ทรงเป็นแบบอย่างแห่งพุทธศาสนิกชน ทรงถวายการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนามิได้ขาด ทรงสถาปนาพระอารามใหญ่น้อย สร้างศาสนวัตถุไว้ในพระพุทธศาสนามากมายเป็นมรดกสืบมาจนถึงทุกวันนี้

ศาสนวัตถุอันเป็นประจักษ์พยานแห่งพระราชศรัทธาที่ปรากฏมาจนถึงปัจจุบันอย่างหนึ่ง คือ ธรรมาสน์ ซึ่งทรงพระราชอุทิศเป็นที่แสดงพระสัทธรรมโปรดพุทธศาสนิกชน มีหลักฐานมาแต่กรุงสุโขทัยอันพ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้ถวายแผ่นขดานหินพระราชอาสน์ให้เป็นเถรอาสน์ธรรมาสน์แสดงธรรมแก่ชาวกรุงสุโขทัยในวันธรรมสวนะ แม้ในสมัยอยุธยาก็ดี กรุงธนบุรี หรือกรุงรัตนโกสินทร์ก็ดี ก็มีธรรมาสน์ซึ่งทรงถวายตามพระอารามมากมาย

เนื่องด้วยประเทศไทยได้มีการติดต่อค้าขายกับประเทศจีน คนไทยจึงได้ยอมรับเอาศิลปวัฒนธรรมหลายอย่างของจีนมาใช้เช่น วัตถุสถานต่างๆ ในพระราชวังหรือในวัดก็ล้วนมีศิลปะจีนผสมอยู่ และเป็นพระราชนิยมพิเศษในรัชกาลที่ ๓ วัดวาอารามต่างๆ ล้วนสร้างแบบจีนเป็นส่วนมาก แม้ในพระราชวังก็เช่นกัน เมื่อสิ่งของต่างๆ ที่ได้นำเข้าจากเมืองจีนถูกนำมาถวายเป็นของสงฆ์ การนำเก้าอี้จีนมาถวายเป็นธรรมาสน์จึงได้เกิดมีขึ้นเข้าใจว่าเริ่มในรัชกาลที่ ๓ เป็นครั้งแรก ด้วยว่าเป็นของเล็กสะดวกแก่การขนย้ายได้ง่าย

เก้าอี้จีนที่ถูกดัดแปลงให้เป็นธรรมาสน์ซึ่งเราเรียกกันว่า "ธรรมาสน์มังกร" นี้ถือว่าเป็นพยานแห่งพระราชศรัทธาของพระมหากษัตริย์ไทย ซึ่งธรรมาสน์มังกรนี้สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ ในคราวสมโภชพระที่นั่งเวหาสน์จำรูญที่พระราชวังบางปะอิน พระนครศรีอยุธยา แล้วพระราชทานไปตามอารามต่างๆ นับเป็นศาสนวัตถุที่ทรงคุณค่าอย่างมาก ทั้งในด้านสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม วรรณกรรมและประวัติศาสตร์ ควรที่จะทำการศึกษา วัดกัลยาณมิตรได้รับพระราชทานธรรมาสน์มังกรและรักษาสืบมาจนถึงปัจจุบัน ได้เล็งเห็นคุณค่าของศาสนวัตถุเช่นนี้ จึงได้ทำการศึกษาและได้นำมาเผยแพร่ให้ได้ทราบกัน เพื่อให้ช่วยกันรักษาศิลปะของชาติให้ดำรงคู่แผ่นดินไทยตราบนานเท่านาน

(พระพรหมกวี)

เจ้าอาวาสวัดกัลยาณมิตร วรมหาวิหาร

สารบัญ

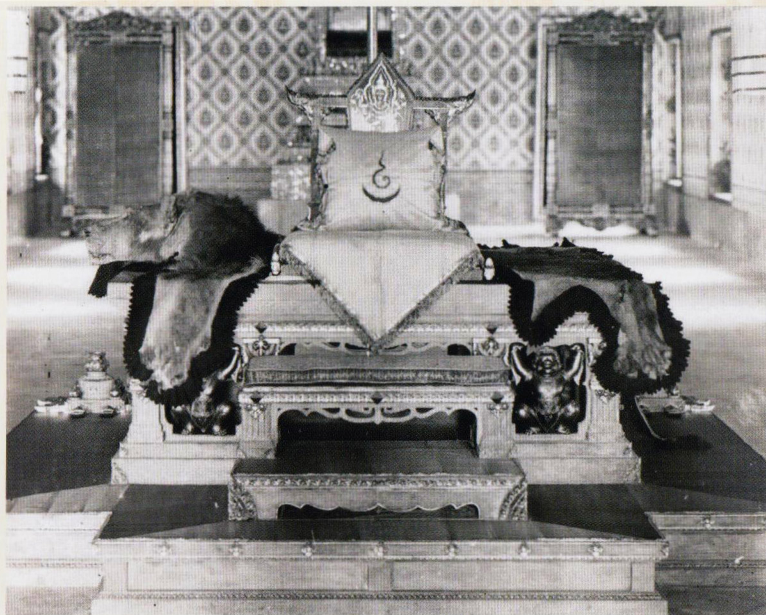
ธรรมาสน์มังกร

โดย พระมหาปกรณ์ กิตฺติธโร

พุทธศาสนิกชนผู้มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เมื่อประกอบบุญกิริยาวัตถุในข้อธัมมัสสวนมัย ได้นิมนต์พระสงฆ์ให้มาเป็นผู้แสดงข้อธรรมอันสมเด็จพระบรมศาสดาได้ทรงจำแนกแจกไว้แล้วนั้น ด้วยพระพุทธบัญญัติว่า พระภิกษุจะแสดงธรรมแก่ผู้ที่อยู่บนสถานที่สูงกว่านั้นไม่ได้ จึงได้สร้างที่สำหรับแสดงธรรมเรียกตามพระบาลีว่า **ธรรมาสน์**

ธรรมาสน์ เป็นคำภาษาบาลี มาจากคำว่า **ธมฺม + อาสนํ** ประกอบเข้าด้วยกัน ธมฺม ในที่นี้หมายถึง คำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ส่วน อาสนํ หมายถึง ที่นั่ง รวมแล้วเป็น **ธมฺมาสนํ** หรือ **ธรรมาสน์** หมายถึง ที่สำหรับนั่งแสดงธรรมอันเป็นคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

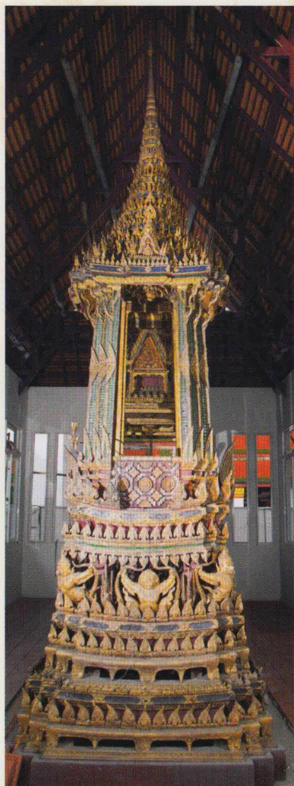
ธรรมาสน์ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายว่า ที่สำหรับพระภิกษุแสดงธรรม ส่วนพจนานุกรมฉบับมติชน พ.ศ. ๒๕๔๗ ว่า ที่นั่งยกพื้น มีลวดลายและโครงสร้างหลายรูปแบบตามท้องถิ่นนิยม และเป็นที่นั่งที่เดียวซึ่งพระนั่งเทศน์ ในทางคำอธิบายงานช่าง อาจารย์โชติ กัลยาณมิตร ให้ความหมายของธรรมาสน์ ในพจนานุกรมสถาปัตยกรรมและศิลปเกี่ยวเนื่อง ว่าคือที่นั่งยกสูงสำหรับพระสงฆ์ใช้แสดงพระธรรมเทศนาแก่พุทธศาสนิกชน มีรูปลักษณะต่างๆ กัน เช่น ทำด้วยไม้สลักปิดทอง หรือประดับกระจกแบบเก้าอี้ขนาดใหญ่ มีพนักพิง หรือทำเป็นบุษบก ในบางท้องถิ่น อาจเรียกธรรมาสน์ว่า ร้านเทศน์

พระแท่นมนังคศิลาบาตรบนพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท

การสร้างธรรมาสน์มีพัฒนาการจากที่ต้องการสร้างที่นั่งสำหรับพระภิกษุสงฆ์แสดงธรรมแทนการนั่งบนแท่นหิน แผ่นผ้าปูรองนั่ง หรือขอนไม้แต่โบราณ ครั้งแรกอาจจะเป็นเพียงแท่นไม้หรือแท่นหินธรรมดา ต่อมาภายหลังจึงดัดแปลงตกแต่งให้ธรรมาสน์มีรูปทรงสวยงามยิ่งขึ้น พระพุทธเจ้ามีพระประสงค์ว่าพระธรรมเป็นที่เคารพสูงสุดของพุทธศาสนิกชน แม้พระพุทธองค์ก็ทรงเคารพพระธรรม เมื่อพระสงฆ์เป็นผู้นำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาเผยแผ่ ดังนั้นพระสงฆ์ผู้แสดงธรรมจึงควรได้รับสิทธิพิเศษให้นั่งในที่อันควรในที่สูงกว่าผู้ฟัง ถึงแม้ในที่ประชุมนั้นพระมหากษัตริย์ประทับอยู่ก็ตาม พระสงฆ์ผู้แสดงธรรมก็ได้รับสิทธิพิเศษให้นั่งบนที่สูงกว่า ในครั้งพุทธกาลพระสาวกผู้แสดงธรรมก็นั่งบนที่สูงกว่าองค์พระศาสดา

ในแผ่นดินประเทศไทยแห่งนี้เมื่อครั้งโบราณพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ทรงพระราชอุทิศพระราชบัลลังก์บ้าง พระราชอาสน์บ้าง พระเสลี่ยงสีวิกาบ้าง ถวายแก่สงฆ์เป็นที่สำหรับแสดงธรรม แสดงพระปาฏิโมกข์

ดังเช่นครั้งกรุงสุโขทัย พ่อขุนรามคำแหงมหาราชโปรดเกล้าฯ ให้สร้างแผ่นหินสำหรับประทับเป็นพระราชอาสน์ สำหรับทรงมีพระราชวินิจฉัยทุกข์ร้อนของราษฎร์ ครั้นถึงวันพระก็โปรดให้นิมนต์พระสงฆ์เถระขึ้นแสดงธรรม ดังความปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ว่า *"พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองศรีสัชชนาลัยสุโขทัยนี้ ปลูกไม้ตาลนี้ ได้สิบสี่เข้า จึงให้ช่างฟันขดานหิน ตั้งหว่างกลางไม้ตาลนี้ วันเดือนดับ เดือนโอกแปดวัน วันเดือนเต็ม เดือนบ้างแปดวัน ฝูงปู่ครู เถร มหาเถร ขึ้นนั่งเหนือขดานหินสูดธรรมแก่อุบาสก ฝูงท่วยจำศีล"* แผ่นหินนั้นได้มีชื่อเรียกกันต่อมาว่า **"พระแท่นมนังคศิลาบาตร"**

ธรรมาสน์สมัยอยุธยา
ที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก

ครั้นในกาลต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาก็ดี กรุงธนบุรีศรีมหาสมุทรก็ดี ในสมัยรัตนโกสินทร์ก็ดี พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ล้วนมีพระราชมนัสตั้งมั่นในพระรัตนตรัย ทรงให้การอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาอย่างยิ่งยวด พระพุทธศาสนาจึงรุ่งเรืองสถาพรในดินแดนแผ่นดินประเทศนี้ การสร้างธรรมาสน์ถวายพระสงฆ์สำหรับแสดงธรรมจึงได้เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย การถวายพระราชอาสน์สำหรับเป็นธรรมาสน์ก็เช่นกัน ในจดหมายเหตุการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลต่างๆ ตามกาลานุกาลในพระราชนิเวศน์นั้น หากมีการแสดงพระธรรมเทศนา จะโปรดให้นิมนต์พระสงฆ์ขึ้นบนพระราชบัลลังก์เพื่อแสดงธรรมถวายอยู่เป็นนิตย์ การสร้างธรรมาสน์ถวายไว้ในพระพุทธศาสนาตามพระอารามหลวงต่างๆ นั้น นิยมทำอย่างประณีต ใหญ่โต ดังที่เราได้เห็นธรรมาสน์ตามพระอารามต่างๆ เป็นของที่เคลื่อนย้ายลำบาก ตามศักดิ์ของ

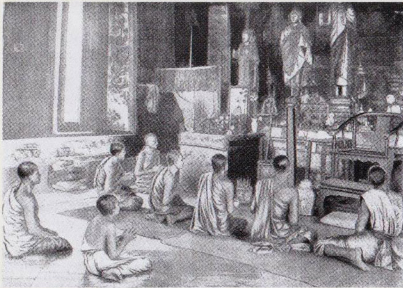

พระโกศทรงพระบรมศพรัชกาลที่ ๕ บนพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท
ด้านหน้าคือพระแท่นราชบัลลังก์ประดับมุกสำหรับพระสงฆ์ขึ้นถวายพระธรรมเทศนา

ผู้สร้างถวาย อันบ่งถึงพระราชศรัทธาของพระมหากษัตริย์ และพระราชวงศ์ ซึ่งเป็นเสาหลักค้ำชูพระศาสนาให้มั่นคงสืบมา สำหรับวัดราษฎร์ ไม่ได้มีพระเจ้าแผ่นดินหรือพระราชวงศ์ชั้นสูงสร้างถวาย ชาวบ้านก็สร้างกันตามกำลังศรัทธา จึงมีให้เห็นหลายรูปแบบ

นอกจากธรรมาสน์ที่เป็นของหลวงของพระราชทานที่พระเจ้าแผ่นดิน พระบรมวงศานุวงศ์สร้างถวายอย่างประณีตใหญ่โตตามฐานะแล้วนั้น ก็ยังมีธรรมาสน์ของราษฎร์ที่สร้างถวายตามกำลังของตน กับทั้งประเทศไทยนั้น

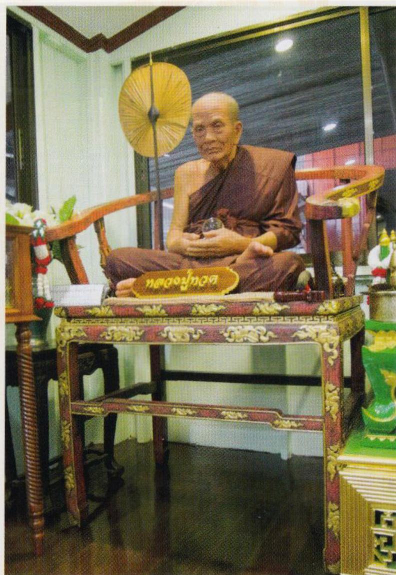

บน พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนาในพระวิหารหลวงวัดมหรรณพาราม สมัยรัชกาลที่ ๕

ล่างซ้าย ธรรมาสน์ในพระวิหารหลวงวัดมหรรณพาราม สมัยรัชกาลที่ ๕

ล่างขวา พระสงฆ์กำลังแสดงพระธรรมเทศนาบนธรรมาสน์ที่เป็นเก้าอี้จีน สมัยรัชกาลที่ ๔

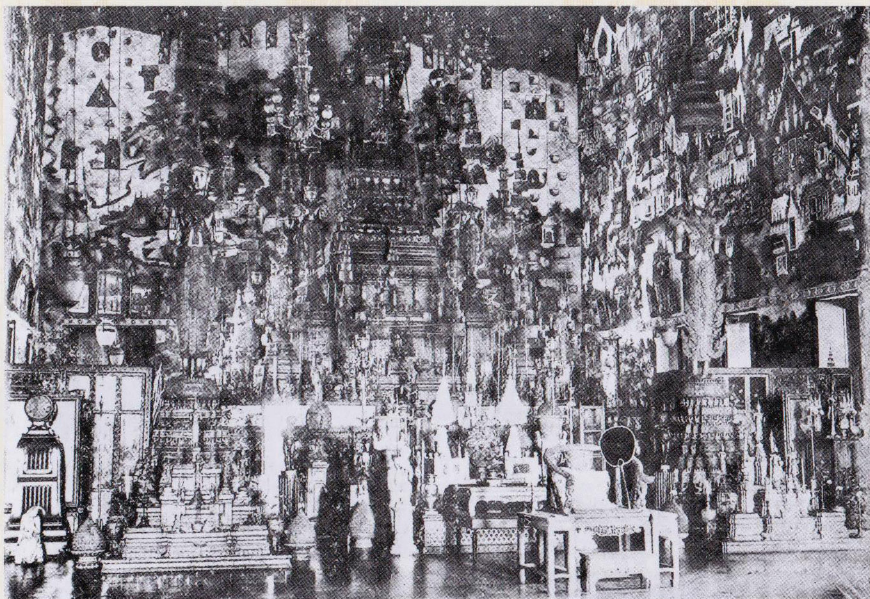

ได้มีการติดต่อค้าขายกับประเทศจีน การรับอิทธิพลจากจีนจึงเป็นสิ่งที่เกิดมีอยู่แล้ว ของใช้ต่างๆ ที่มาจากเมืองจีนจึงมีมากทั้งศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม การถวายเก้าอี้แบบจีนให้เป็นธรรมาสน์สำหรับพระสงฆ์แสดงธรรมตามวัดนั้นจึงมีมาแล้วแต่ต้นกรุง ที่วัดราชสิทธาราม มีเก้าอี้จีนหลังหนึ่งตามประวัติกล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ถวายสมเด็จพระสังฆราช (สุก) เมื่อครั้งเป็นสมเด็จพระญาณสังวร สถิตที่วัดราชสิทธารามแห่งนี้ และมีเก้าอี้

บนซ้าย เก้าอี้จีนซึ่งรัชกาลที่ ๓ ถวายสมเด็จพระสังฆราช (สุก) วัดราชสิทธาราม
บนขวา ธรรมาสน์ที่วัดอนงคาราม
ล่าง ธรรมาสน์จีนของวัดราชนัดดาราม

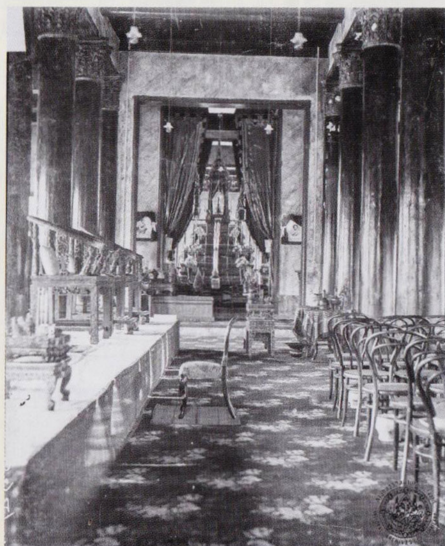

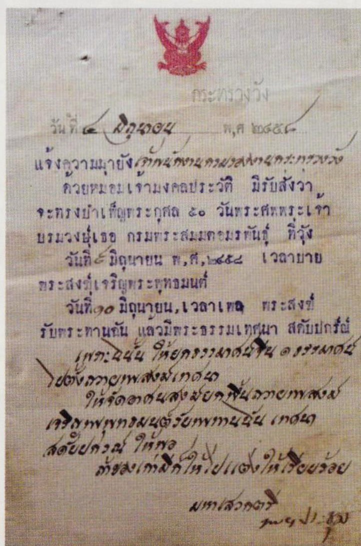
ธรรมาสน์มังกรในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม สมัยรัชกาลที่ ๕

ลักษณะคล้ายกันนี้ที่วัดอนงคาราม ตามประวัติวัดนี้สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓ โดยท่านผู้หญิงน้อย ภริยาในสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิไชยญาติ ซึ่งนิยมใช้ของที่นำเข้ามาจากเมืองจีนมาตกแต่งอารามหรือถวายพระ

นอกจากเก้าอี้จีนสองตัวที่กล่าวมาแล้วนี้ ยังมีเก้าอี้จีนที่มีรูปแบบคล้ายธรรมาสน์มังกรอย่างมาก แต่ตัวเล็กกว่าอยู่ที่วัดราชนัดดาราม เข้าใจว่าพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ถวายไว้สำหรับพระอารามนี้ ซึ่งสถาปนาในรัชกาลของพระองค์ ซึ่งทรงสร้างพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าโสมนัสวัฒนาวดี เมื่อครั้งดำรงพระยศเป็นพระเจ้าหลานเธอในรัชกาลที่ ๓ และยังมีภาพถ่ายสมัยรัชกาลที่ ๔ เป็นภาพพระสงฆ์กำลังแสดงพระธรรมเทศนาบนเก้าอี้จีน และภาพถ่ายสมัยรัชกาลที่ ๕ เห็นธรรมาสน์ในพระวิหารวัดมหรรณพาราม สันนิษฐานว่า เก้าอี้จีนลักษณะตามที่กล่าวมานี้ เป็นแนวคิดในการสร้างธรรมาสน์ถวายพระสงฆ์ที่ปรากฏอยู่ที่วัดกัลยาณมิตร ซึ่งทัศน์ ทองทราย ได้เรียกธรรมาสน์ชนิดนี้ว่า **ธรรมาสน์มังกร**

กระทรวงวัง

วันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ ๒๔๕๘

แจ้งความมายัง

ด้วยหม่อมเจ้ามงคลประวัติ มีรับสั่งว่า จะทรงบำเพ็ญพระกุศล ๕๐ วันพระศพพระเจ้าบรมวงษ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ ที่วัง

วันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๕๘ เวลาบ่าย พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์

วันที่ ๑๐ มิถุนายน, เวลาเพล พระสงฆ์รับพระราชทานฉัน แล้วมีพระธรรมเทศนา สดับปกรณ์

เพราะฉนั้น ให้ยกธรรมาสน์ ๑ ธรรมาสน์ ไปตั้งถวายพระสงฆ์เทศนา

ให้จัดอาศนสงฆ์ยกพื้นถวายพระสงฆ์ เจริญพระพุทธมนต์รับพระราชทานฉัน เทศนา สดับปกรณ์ ให้พอ

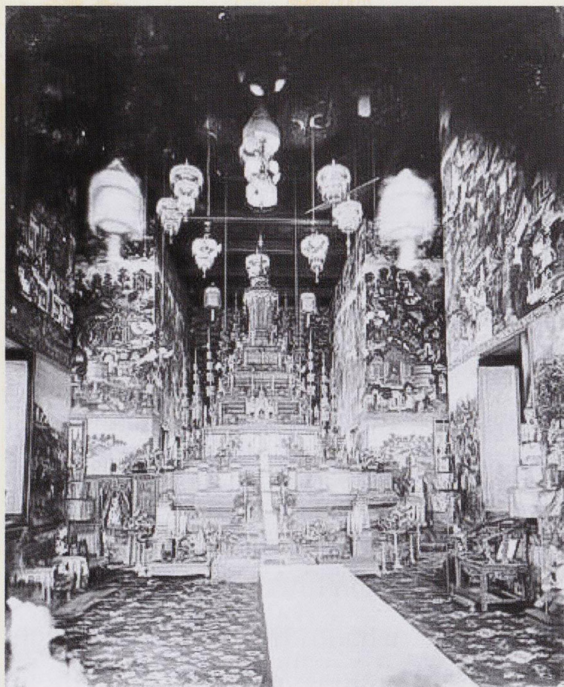
ถ้าชำรุดเก่าก็ให้ไปแต่งให้เรียบร้อย

มหาเสวกตรี

บน พระสงฆ์กำลังแสดงพระธรรมเทศนาบนธรรมาสน์มังกรในงานฉลองสระอรทัย ในพระบรมมหาราชวัง

ล่างซ้าย ธรรมาสน์มังกรในงานฉลองพระอัฐิพระเจ้าลูกเธอ กรมขุนสุพรรณภาควดี

ล่างขวา หมายรับสั่งทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ๕๐ วัน พระศพพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์

พระโกศทรงพระบรมศพ
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช
เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ
สยามมกุฎราชกุมาร
ในพระเมรุพิมาน
ซึ่งธรรมาสน์มังกร
อยู่ด้านขวาของภาพ

ธรรมาสน์มังกรนี้ ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้างว่าสร้างเมื่อไหร่ แต่เป็นของหลวงเป็นของพระราชทานอย่างแน่นอน เพราะมีปรากฏภาพเก่ามีการใช้ธรรมาสน์ชนิดนี้ในราชสำนักหลายภาพด้วยกัน เช่น ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม งานฉลองสระอรทัย งานฉลองพระอัฐิพระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าศรีวิไลยลักษณ์ กรมขุนสุพรรณภาควดี และงานพระบรมศพสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมารในพระเมรุพิมาน เป็นต้น นอกจากนี้มีเอกสารกระทรวงวังฉบับหนึ่ง ในหมายรับสั่งทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ๕๐ วัน พระศพพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ เรียกธรรมาสน์ชนิดนี้ว่า ธรรมาสน์จีน มีธรรมาสน์มังกรอีกหลังหนึ่งที่วัดกันตทาราราม ฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร สืบประวัติได้ว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ พระราชทานให้พร้อมกับพระราชทานวิสุงคามสีมาให้แก่จีนกันและภริยาผู้สร้างวัดนี้ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๘ แต่ไม่ทราบว่าด้วยเหตุใดจึงพระราชทานมาให้อารามนี้

จึงสันนิษฐานได้เพียงว่า สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ อย่างแน่นอน และคาดว่าสร้างและพระราชทานไปตามพระอารามต่างๆ ในงานสมโภชพระที่นั่งเวหาศน์จำรูญ พระราชวังบางปะอิน พระนครศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๒ ด้วยคราวนั้นโปรดเกล้าฯ ให้เจ้านาย ขุนนาง ได้ออกแรงช่วยกันจัดทำทั้งของถวายพระและของสำหรับฉลองในการสมโภชพระที่นั่งองค์นี้ด้วย จึนกันผู้นั้นคงมีความชอบในการสร้างพระที่นั่งเวหาศจำรูญหรือการสมโภชนั้น จึงได้รับพระราชทานมาประจำอารามของตน ธรรมาสน์มังกรที่พบนี้มีลักษณะคล้ายกัน แต่การจำหลักลวดลายนั้นต่างกันออกไป แต่เป็นเรื่องสามก๊กเหมือนกันเพียงแต่คนละตอนเท่านั้น และยังพบธรรมาสน์มังกรที่มีลวดลายผิดแผกออกไปอีก ๒ หลัง แต่ไม่มีการจำหลักลายเป็นเรื่องสามก๊ก

พระที่นั่งเวหาศจำรูญ ตั้งอยู่ในพระราชวังบางปะอิน สร้างแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๒ เป็นสถาปัตยกรรมจีนทั้งองค์ เป็นของถวายจากข้าราชการกรมท่าซ้าย คือ พ่อค้าใหญ่ชาวจีนโดยมีพระยาโชฎึกราชเศรษฐี (ฟัก โชติกสวัสดิ์) เป็นนายงาน หลวงสาทรราชายุกต์ (ยม พิศลยบุตร) และหลวงโภคานุกุล (จิ๋ว) เป็นผู้ควบคุมในการก่อสร้าง และพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสรรพศาสตร์ศุภกิจ เป็นผู้ควบคุมดูแล เมื่อพระที่นั่งสร้างเสร็จ รัชกาลที่ ๕ โปรดเกล้าฯ จัดให้มีพระราชพิธีเฉลิมพระที่นั่งขึ้นตามแบบจีน เมื่อวันที่ ๒๗ - ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๓๒ ด้วยพระที่นั่งองค์นี้เป็นศิลปะจีนทั้งองค์ จึงโปรดเกล้าฯ ให้จัดเครื่องไทยธรรมและของที่ระลึกเป็นอย่างจีนทั้งสิ้น ปรากฏความตอนหนึ่งในหมายรับสั่งในงานสมโภชพระที่นั่งนี้ว่า **"โปรดให้นิมนต์พระสงฆ์ขึ้นนั่งเก้าอี้อย่างจีนทุกรูป"** แต่ยังมีข้อฉงนใจอยู่ว่า ที่วัดนิเวศธรรมประวัติ ที่เกาะบางปะอินเจ้าของถิ่นแท้ๆ ไม่ปรากฏว่ามีธรรมาสน์เช่นนี้เลย

จากข้อความในหมายรับสั่งนี้ สันนิษฐานว่าคำว่า เก้าอี้อย่างจีนนี้หมายถึง ธรรมาสน์มังกรนั้นเอง ซึ่งได้ปรากฏอีกครั้งในหมายรับสั่งกระทรวงวังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า ธรรมาสน์จีน จึงเข้าใจว่าธรรมาสน์มังกรสร้างขึ้นในคราวนี้และพระราชทานไปตามพระอารามต่างๆ ธรรมาสน์มังกรนี้ปัจจุบันค้นพบเพียง ๘ หลังคือ

ธรรมาสน์มังกรวัดราชสิทธาราม

ธรรมาสน์มังกรวัดกันตทาราราม

ธรรมาสน์มังกรวัดเทพศิรินทราวาส

ธรรมาสน์มังกรที่เมืองโบราณ

ธรรมาสน์มังกรที่โรงเรียนราชินี

ธรรมาสน์ที่วังวรดิศ

ธรรมาสน์มังกรที่วัดปากน้ำ

๑. ที่วัดกัลยาณมิตร กรุงเทพมหานคร
๒. ที่วัดราชสิทธาราม กรุงเทพมหานคร
๓. ที่วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร
๔. ที่วัดราชบพิธฯ กรุงเทพมหานคร
๕. ที่วัดกันตทาราราม กรุงเทพมหานคร
๖. ที่เมืองโบราณ สมุทรปราการ

ธรรมาสน์มังกรวัดกัลยาณมิตรพร้อมโต๊ะเคียง

ธรรมาสน์ ๖ หลังนี้ลักษณะเช่นเดียวกัน แต่ลวดลายที่สลักเป็นเรื่องสามก๊กคนละตอนกัน และยังมีธรรมาสน์ลักษณะเช่นเดียวกันนี้ แต่รายละเอียดน้อยกว่า ไม่มีการสลักเรื่องสามก๊ก อีก ๒ หลังคือ ๗.วัดปากน้ำ กรุงเทพมหานคร ๘. โรงเรียนราชินี กรุงเทพมหานคร และยังมีธรรมาสน์ลักษณะคล้ายคลึงกันอีกหลังหนึ่งที่วังวรดิศ แต่ฝีมือคนละอย่าง เข้าใจว่าสร้างล้ออย่างธรรมาสน์มังกร

ธรรมาสน์มังกรที่วัดกัลยาณมิตรหลังนี้มีองค์ประกอบสำคัญ คือ เป็นธรรมาสน์ไม้ ทรงสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ กว้างยาวเกือบเสมอกัน เท้าแขนของธรรมาสน์มีเสารองรับโครงสร้างด้านหน้าสลักทำเป็นรูปบุคคลชูมือยกรูปหัวมังกร ต่อเนื่องเป็นลายจำหลักภาพนูนต่ำลำตัวมังกร เท้าแขนที่โค้งไปยังด้านหลังจำหลักเป็นภาพมังกรอีก ๒ ตัว (ดั้นเมฆเล่นมุกไฟ) เสาที่เป็นตัวรองรับเท้าแขนด้านหลัง ๒ เสา ยังจำหลักเป็นภาพมังกรเสาละตัว นอกจากภาพมังกรบนเสายังมีปรากฏรูปจำหลักบุคคลบนก้อนเมฆ คือ ภาพโป๊ยเซียน หรือเซียนทั้งแปด อันเป็นภาพมงคลในศิลปะจีน ด้านหลังเป็นพนักพิงจำหลักลวดลาย

ส่วนฐานของธรรมาสน์มีขา ๔ ขา จำหลักเป็นลวดลายพรรณพฤกษา แผงหน้ากระดานหน้าสลักเป็นรูปบุคคลในท่าทางออกรบมีป้อมค่ายประตูเมือง บุคคลเหล่านี้น่าจะเป็นรูปบุคคลในวรรณกรรมจีนอิงประวัติศาสตร์เรื่อง "สามก๊ก" ธรรมาสน์แบบนี้ คือ ธรรมาสน์แบบตั่ง เป็นธรรมาสน์ที่มีลักษณะคล้ายเก้าอี้ ไม่สูงมากนัก โดยทั่วไปมีพนักพิงและเท้าแขนสองข้าง ขนาดกว้างพอที่จะนั่งขัดสมาธิหรือพับเพียบได้ ธรรมาสน์แบบนี้สร้างจากไม้ซึ่งจะได้รับการประดับตกแต่งอย่างงดงามทั้งสามด้านและฐานโดยรอบ

ลวดลายต่างๆ บนธรรมาสน์มังกรวัดกัลยาณมิตร

ภาพสลัก วรรณกรรมจีน
บนธรรมาสน์มังกรวัดกัลยาณมิตร

ศานติ - นวรัตน์ ภักดีคำ
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทนำ

ธรรมาสน์มังกร วัดกัลยาณมิตร เป็นโบราณวัตถุชิ้นสำคัญชิ้นหนึ่งของวัดกัลยาณมิตร ซึ่งแต่เดิมนั้นได้ชำรุดเสียหายไปตามกาลเวลา ต่อมาในสมัยพระพรหมกวี (พงศ์สันต์ ธมฺมเสฏฺโฐ ป.ธ.๙) เจ้าอาวาสวัดกัลยาณมิตรรูปปัจจุบัน ได้นำมาซ่อมแซมจนมีสภาพดีดังเช่นที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งของธรรมาสน์มังกรวัดกัลยาณมิตรคือ ภาพสลักเป็นเรื่องในวรรณกรรมจีนและลวดลายมงคลจีน ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นรูปบุคคลในวรรณกรรมจีนอิงประวัติศาสตร์เรื่องสามก๊ก แต่ยังไม่ได้มีการศึกษาว่าเป็นภาพสามก๊กจริงหรือไม่ และหากเป็นภาพเรื่องสามก๊ก จะเป็นภาพเหตุการณ์ตอนใด

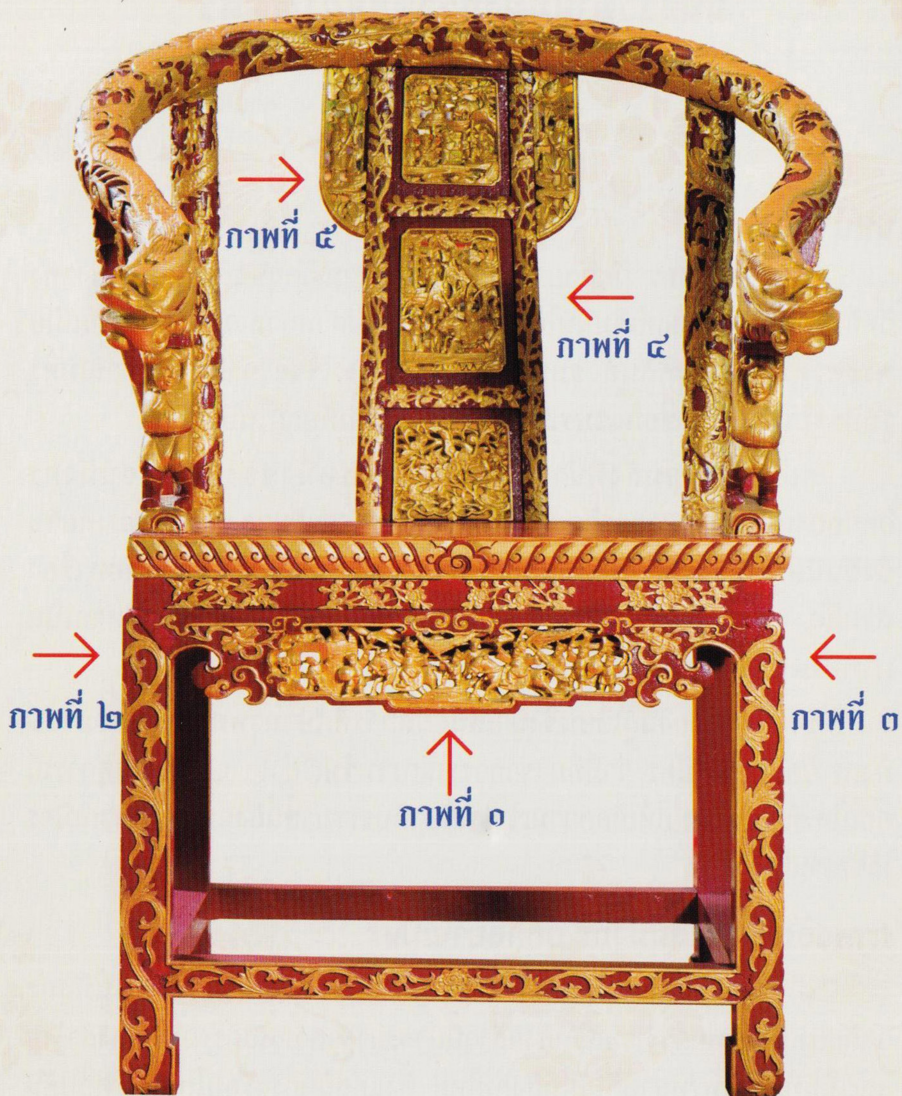
บทความเรื่องนี้ผู้เขียนจึงนำเสนอผลการศึกษาภาพสลักบนธรรมาสน์มังกร วัดกัลยาณมิตร ว่ามีที่มาจากวรรณกรรมจีนเรื่องใด และเป็นเหตุการณ์ตอนใด อันน่าจะช่วยให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาสน์มังกร วัดกัลยาณมิตรได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ภาพสลักธรรมาสน์มังกร วัดกัลยาณมิตร

เมื่อวิเคราะห์ภาพสลักเล่าเรื่องวรรณกรรมจีนบนธรรมาสน์มังกรวัดกัลยาณมิตรพบว่า ภาพสลักดังกล่าวนี้น่าจะมาจากวรรณกรรมจีนเรื่องสำคัญและเป็นที่รู้จักแพร่หลายกันดีในสังคมไทย ตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจำนวน ๒ เรื่อง คือ เรื่องสามก๊กและเรื่องห้องสิน ดังนี้

---

* ที่มา ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๔ (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖) หน้า ๑๕๘-๑๖๘

ตำแหน่งภาพสลักบนธรรมาสน์มังกร วัดกัลยาณมิตร

๑. ภาพสลักเรื่องสามก๊ก บนธรรมาสน์มังกร วัดกัลยาณมิตร

สามก๊กเป็นนิยายอิงประวัติศาสตร์จีนที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) แปลจาก ซานกว๋อทงสูเหยี่ยนอี้ ของหลัวกว้านจง ฉบับเดิม มี ๒๔ ม้วน ๒๔๐ ตอน แต่งในสมัยราชวงศ์หมิง แต่ฉบับที่แพร่หลายในปัจจุบันเป็นฉบับที่เหมาจงกังชำระแก้ไขและมีคำวิจารณ์ของจินเซิ่งถ้าน ในสมัยราชวงศ์ชิง สามก๊กฉบับชำระใหม่นี้ยาว ๑๒๐ ตอน และมีความแตกต่างจากฉบับเดิมของหลัวกว้านจง แต่โดยมากอนุโลมเป็นฉบับเดียวกัน

ภาพสลักธรรมาสน์มังกร วัดกัลยาณมิตร ซึ่งมีที่มาจากเรื่องสามก๊ก โดยมากจะเป็นเหตุการณ์ตอนสำคัญหลายภาพเกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญในเรื่อง เช่น กวนอู และขงเบ้ง เป็นต้น เหตุการณ์ที่นิยมนำมาสลักมักเป็นเรื่องราวที่เป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดี เช่น ตอนขงเบ้งดีดพิณลวงสุมาอี้ เป็นต้น ภาพสลักธรรมาสน์ วัดกัลยาณมิตร ที่เล่าเรื่องสามก๊ก ได้แก่

ภาพที่ ๑ ขงเบ้งดีดพิณลวงสุมาอี้

ลักษณะเด่นของภาพสลักบนธรรมาสน์มังกร วัดกัลยาณมิตร ภาพนี้คือภาพบุคคลนั่งดีดพิณอยู่บนประตูเมือง มีทหารยืนกวาดพื้นอยู่ที่กำแพงเมืองทางด้านซ้ายและขวามีรูปแม่ทัพนำทัพตรงเข้ามาที่กำแพงเมือง ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่าภาพสลักนี้มีที่มาจากเรื่องสามก๊ก ตอนขงเบ้งนั่งดีดพิณลวงสุมาอี้ สุมาเจียวและสุมาสูที่นำทัพมาตีเมืองเสเสีย

ภาพสลักบนธรรมาสน์มังกรภาพที่ ๑ ขงเบ้งดีดพิณลวงสุมาอี้

ภาพสลักเรื่องสามก๊กตอนนี้มีความคล้ายคลึงกับ "ภาพสลักรอบพาไลพระอุโบสถวัดพิชยญาติการาม" ในห้องที่ ๑๗ ซึ่งเป็นตอน "ขงเบ้งดีดพิณลวงสุมาอี้" ภาพสลักที่พาไลวัดพิชยญาติการามมีลักษณะดังนี้

"...องค์ประกอบสำคัญอยู่ทางด้านซ้ายของภาพกล่าวคือเป็นรูปขงเบ้งนั่งดีดพิณอยู่บนกำแพงเมือง ข้างล่างมีทหารกวาดพื้นหน้ากำแพง และมีทหารหาบน้ำ ถัดมาเป็นภาพทหารคุยกัน ทหารบนม้าคือสุมาอี้ เห็นขงเบ้งดีดพิณอยู่บนกำแพงก็คิดว่าขงเบ้งต้องมีอุบายสำคัญจึงสั่งให้สุมาเจียวซึ่งขี่ม้าตามมาถอยทัพ..."

เรื่องราวตอนนี้ปรากฏในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ตอนที่ ๗๓ ความว่า

"...ขณะนั้นม้าใช้มาบอกว่า สุมาอี้ยกทหารมาแล้ว ขงเบ้งแจ้งดังนั้นก็ตกใจ ทหารทั้งปวงก็หน้าซีดไปสิ้นทุกคน ขงเบ้งน้อยตัวแลทหารผู้ใหญ่ก็ไม่อยู่มิรู้ที่จะสู้รบประการใด จึงขึ้นไปดูบนเชิงเทิน เห็นทหารสุมาอี้ยกมาเป็นอันมากดังหนึ่งจะเหยียบเมืองเสีย จึงให้ทหารรื้อถอนธงที่ปักไว้บนกำแพงนั้นลงเสียสิ้นแล้วให้เปิดประตูเมืองไว้ทั้งสี่ด้าน จัดทหารแลชาวบ้านให้กวาดทางประตูเมืองเป็นปรกติอยู่ประตูละยี่สิบคน มิให้สะดุ้งสะเทือน แล้วก็ขับให้ทหารทั้งปวงเข้าซุ่มเสียมิให้พูดจากันเป็นปากเสียง จึงว่าเราจะคิดกลอุบายอันหนึ่งให้สุมาอี้ถอยไปจงได้ ถ้ามีผู้ใดเจรจาอื้ออึงไปจะตัดศีรษะเสีย

สั่งแล้วขงเบ้งก็แต่งตัวอ่าโถงพาเด็กน้อยสองคนขึ้นไปบนหอรบ ให้เด็กนั้นถือกระบี่คนหนึ่ง คนหนึ่งถือแส้ยืนทั้งสองข้าง แล้วตั้งกระถางธูปบูชาไว้ข้างหน้าก็นั่งดีดกระจับปี่เล่นอยู่

ฝ่ายทหารกองหน้าสุมาอี้ยกเข้ามาใกล้เชิงกำแพงเมือง แลขึ้นไปดูบนหอรบเห็นขงเบ้งนั่งดีดกระจับปี่อยู่ก็คร้ามใจ กลับออกไปบอกสุมาอี้ว่า บัดนี้ข้าพเจ้ายกเข้าถึงเชิงกำแพง เห็นเมืองเงียบอยู่ มีแต่คนประตูละยี่สิบคนนั่งกวาดหยากเยื่อเฉยอยู่ แล้วตัวขงเบ้งนั้นขึ้นนั่งดีดกระจับปี่เล่นอยู่บนหอรบเห็นประหลาดนัก จะเข้าเมืองนั้นก็เกรงจะถูกกลขงเบ้ง จึงกลับมาบอกท่าน

สุมาอี้ได้ฟังดังนั้นก็หัวเราะแล้วจึงว่า ขงเบ้งนี้จะอาจกระนั้นเจียวหรือ เรามิเชื่อจะไปดูเอง

สุมาอี้ขึ้นม้าพาทหารไปประมาณยี่สิบคน ยืนอยู่แต่ไกลเชิงกำแพงแลขึ้นไป เห็นขงเบ้งแต่งตัวอ่าโถง หน้าตาแช่มชื่นบานสบายอยู่ ก็คิดว่ากองทัพเรายกมาเป็นการจวนตัวถึงเพียงนี้ ขงเบ้งหามีความสะดุ้งใจไม่ กลับดีดกระจับปี่เล่นเสียอีกเล่า ชะรอยจะแต่งกลไว้ลวงเราเป็นมั่นคง คิดฉะนั้นแล้วก็กริ่งใจกลัวว่าขงเบ้งจะซุ่มทหารไว้ก็ชักม้าพาทหารกลับไป ความกลัวมิทันจะจัดแจงทหารก็ให้กองหน้าเป็นกองหลักขับทหารรีบถอยออกมา

สุมาเจียวผู้บุตรจึงห้ามว่า เหตุไฉนบิดาจึงมากลัวขงเบ้งดังนี้ ขงเบ้งนี้เป็นคนสิ้นทหารสุดความคิดสู้เรามิได้แล้ว ก็ซังตายแข็งใจทำกลเปล่าๆ อยู่

สุมาอี้จึงว่า ตัวเจ้าหนุ่มแก่ความยังมิรู้สันทัดเคยกลขงเบ้ง อันขงเบ้งเป็นคนมีสติปัญญาชำนาญในการสงครามนัก จะทำการสิ่งใดก็แน่นอน เคยทำกลศึกมีชัยมาหลายครั้ง เจ้ามีสติปัญญาเพียงนี้ จะล่วงดูหมิ่นขงเบ้งเป็นผู้ใหญ่แก่ในการศึกนั้นมิบังควร แม้ขืนจะทำล่วงเกินไปก็จะต้องด้วยกลของขงเบ้งพากันตายเสียสิ้น ซึ่งถ้อยคำของเจ้าว่าเราจะเชื่อฟังมิได้ แล้วก็เร่งขับทหารทั้งปวงให้รีบไป...”

ภาพที่ ๒ โจโฉลงโทษเกียดเป๋งที่บ้านตังสิน

ในภาพ บุคคลที่อยู่กลางภาพเป็นรูปขุนนางผู้ใหญ่ฝ่ายพลเรือน ซึ่งน่าจะหมายถึงโจโฉ ถัดมาทางขวามีภาพทหาร ๒ คนถือไม้กระบองลงโทษคนหนึ่งอยู่ ซึ่งน่าจะเป็นภาพเกียดเป๋งถูกลงโทษ ถัดไปเป็นภาพขุนนางอีกคนหนึ่งคำนับขุนนางผู้ใหญ่ฝ่ายพลเรือน น่าจะเป็นภาพตังสิน ดังนั้นภาพสลักบนธรรมาสน์มังกร วัดกัลยาณมิตรภาพนี้จึงน่าเป็นภาพสลักเล่าเรื่องตอนโจโฉลงโทษเกียดเป๋งที่บ้านตังสิน

เรื่องราวตอนนี้เป็นเรื่องราวถัดจากที่เกียดเป๋งวางแผนสังหารโจโฉแต่ล้มเหลว เมื่อโจโฉจับเกียดเป๋งได้แล้วโจโฉให้จัดโต๊ะเลี้ยงขุนนาง จูฮก จูลัน

ภาพสลักบนธรรมาสน์มังกรภาพที่ ๒ โจโฉลงโทษเกียดเป๋งที่บ้านตังสิน

ตันอิบ โงห้วน จึงเข้าไป ส่วนตังสินบอกป่วย เมื่อกินโต๊ะกันนั้น โจโฉให้เอาตัวเกียดเป๋งออกมาเฆี่ยนให้สารภาพ เกียดเป๋งไม่ยอมซัดทอดโจโฉจึงให้เอาเกียดเป๋งไปคุมไว้ เมื่อเลิกงานเลี้ยงโจโฉให้ขุนนางทั้งสี่อยู่ก่อน แล้วซักถามขุนนางทั้งสี่ไม่รับ โจโฉจึงเอาตัวเคงต๋องออกมาสอบสวน โจโฉจึงให้เอาขุนนางทั้งสี่ไปใส่คุกไว้ แล้วโจโฉไปบ้านตังสิน ซึ่งปรากฏเรื่องราวในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ว่า

"...เนื้อความซึ่งเกียดเป๋งทำร้ายเรานั้นท่านรู้หรือไม่ ตังสินว่าไม่แจ้ง โจโฉหัวเราะแล้วจึงว่า ตัวไม่รู้ก็ดีแล้ว โจโฉจึงสั่งทหารให้ไปเอาตัวเกียดเป๋งมา เกียดเป๋งครั้นมาเห็นโจโฉก็ด่าว่าอ้ายศัตรูราชสมบัติ มึงให้กูมาจะว่าประการใดอีก

โจโฉจึงว่าแก่ตังสินว่า พวกของตัวซึ่งร่วมคิดจะทำร้ายแก่เราทั้งห้าคน บัดนี้จับได้สี่คนแล้ว เราจำไว้ ณ คุก แต่คนหนึ่งนั้นยังไม่ได้ตัว ตังสินจึงว่า ข้าพเจ้าจะได้คบคิดกับผู้ใดหามิได้ โจโฉจึงถามเกียดเป๋งว่าผู้ใดใช้มึงเอายาพิษมาใส่ให้กูกิน เกียดเป๋งจึงว่า ผู้ใดจะได้ใช้สอยกูก็หาไม่ โจโฉฟังดังนั้นก็โกรธ จึงให้ตีเกียดเป๋งเป็นอันมาก ตังสินเห็นโจโฉตีเกียดเป๋งดังนั้น ก็ให้เกิดร้อนใจดังนั่งอยู่กองเพลิง..."

โจโฉให้ฆ่าเกียดเป๋ง แล้วสอบถามตังสิน ตังสินไม่รับโจโฉจึงให้เอาตัวเคงต๋องมา ตังสินจะฆ่าเคงต๋องเสีย โจโฉไม่ยอมแล้วให้ทหารไปค้นได้แพรขาวและหนังสือลงชื่อกันนั้น แล้วให้จับตัวตังสินและครอบครัวมาลงโทษ

ภาพสลักบนธรรมาสน์มังกรภาพที่ ๔
จิวยี่ถูกขงเบ้งซ้อนกล

ภาพที่ ๔ จิวยี่ถูกขงเบ้งซ้อนกล

ภาพสลักบนธรรมาสน์มังกร วัดกัลยาณมิตรภาพนี้สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นภาพจากเรื่องสามก๊ก เนื่องจากมีภาพขงเบ้งอยู่ทางด้านซ้ายบนของภาพ ส่วนทางด้านขวาล่างมีแม่ทัพอีกคนยกทัพมา สันนิษฐานว่าเป็นเรื่องราวตอนจิวยี่แกล้งวางอุบายว่าจะไปตีเสฉวนแต่ถูกขงเบ้งซ้อนกล ในที่สุดจิวยี่จึงต้องยกทัพกลับ และแค้นใจจนเสียชีวิต เหตุการณ์ตอนนี้ปรากฏในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ว่า

"...ฝ่ายจูล่งก็ตีกลองสัญญาณเรียกทหารทั้งปวง ซึ่งถือเครื่องศัตราวุธอยู่บนหอรบแลเชิงเทินให้ยืนขึ้นพร้อมกัน แล้วร้องว่าแก่จิวยี่ตามคำขงเบ้งสั่งไว้ว่าท่านยกทหารมาบัดนี้จะมีธุระไปแห่งใด

จิวยี่จึงร้องตอบว่าท่านไม่รู้หรือ เราจะยกไปตีเมืองเสฉวนให้นายท่าน

จูล่งจึงตอบว่า ท่านคิดกลอุบายอย่างพระเจ้าจิ้นเฮียนก๋ง ยืมทางเจ้าเมืองหงีไปตีเมืองเด็กนั้นหรือ ขงเบ้งก็แจ้งอยู่แล้ว จึงให้เราคุมทหารขึ้นรักษาหน้าที่เชิงเทินคอยท่าท่านอยู่ ซึ่งท่านจะไปตีเมืองเสฉวนนั้นก็ให้รีบยกไปเถิด แม้เมืองเสฉวนเป็นอันตรายแล้ว เล่าปี่นายเราก็จะไม่พ้นความอาย เราเล่าเจี้ยงกับเล่าปี่เป็นเชื้อชาติสายติดพันกันอยู่จึงสั่งเราไว้ให้บอกท่านว่า แม้ท่านได้เมืองเสฉวนสมความคิดแล้ว เล่าปี่กับขงเบ้งก็จะคืนเมืองเกงจิ๋วให้ แล้วก็จะพาทหารอพยพไปอยู่ป่า ไม่คิดอ่านทำการสงครามสืบไปเลย

จิวยี่ได้ฟังดังนั้นก็เห็นว่าขงเบ้งรู้ตัวจัดแจงการไว้พร้อมอยู่ ก็ชักม้าจะกลับมา

พอกวนอู เตียวหุย ฮองตง อุยเอิ๋ยน ซึ่งขงเบ้งให้ไปอยู่ทั้งสี่ทางก็ยกมาแล้วร้องว่าให้จับตัวจิงยี่จงได้

จิวยี่ได้ฟังดังนั้นแลเข้าไปในป่า มิได้รู้ว่าทหารมากน้อยเท่าใด ได้ยินแต่เสียงโห่ร้องอื้ออึงอยู่ทางไกลประมาณร้อยเส้น

จิวยี่เสียใจด้วยเสียรู้ขงเบ้ง พิษเกาทัณฑ์ซึ่งถูกอยู่เก่านั้นกลุ้มขึ้นมาก็สิ้นสติพลัดตกจากม้า ทหารทั้งปวงก็เข้าประคองลงมาเรือ ครั้นจิวยี่ฟื้นขึ้นทหารทั้งปวงก็เข้ามาบอกว่า ข้าพเจ้าเห็นเล่าปี่กับขงเบ้งขึ้นไปนั่งเสพสุราอยู่บนยอดเขานอกเมืองเกงจิ๋ว

จิวยี่ได้ฟังคิดแค้นใจนัก ครั้นจะยกทหารไปรบพุ่งจับตัวเล่าปี่ ก็ไม่รู้ว่าขงเบ้งจะคิดกลอุบายล่อลวงประการใด จึงว่าแก่ทหารทั้งปวงว่า ซึ่งขงเบ้งดูหมิ่นทำการเยาะเย้ยท้าทายเราฉะนี้ เห็นว่าจะไปตีเมืองเสฉวนไม่ได้หรือ เราได้ออกวาจาแล้วก็จะยกไปรบเอาเมืองเสฉวนให้ได้...”

อย่างไรก็ตามยังมีภาพที่ ๓ อีกภาพหนึ่งที่น่าจะมีที่มาจากเรื่องสามก๊ก แต่เนื่องจากภาพนี้มีภาพบุคคลสำคัญคือขุนนางที่อยู่กลางภาพเพียงบุคคลเดียว จึงไม่สามารถตีความได้

ภาพสลักบนธรรมาสน์มังกรภาพที่ ๓ ยังไม่สามารถตีความได้

๒. ภาพสลักเรื่องห้องสิน

"ห้องสิน" เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ขนาดยาวของจีนที่มีการแปลเป็นภาษาไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๒ โดยมีที่มาจากเรื่อง "เฟิงเสรินเอี่ยนอี้" หรือเรียกอีกชื่อว่า "เฟิงเสรินจ้วน, ซางโจวเลี่ย, กวั๋วเฉวียนจ้วน" และในฉบับพิมพ์แกะไม้ใช้ชื่อว่า "เฟิงเสรินปั่ง" ประพันธ์ขึ้นในสมัยราชวงศ์หมิง ในฉบับภาษาไทยระบุไว้ว่าเรื่องนี้ภาษาจีนว่าเรื่อง "ห้องสินบุนอ๋อง" ตรงกับภาษาจีนกลางว่า "เฟิงเสรินเหวินหวาง"

คำว่า "เฟิงเสริน" แปลว่า "การแต่งตั้งเทพเจ้า" คำว่า "เหวินหวาง" หมายถึง "พระเจ้าโจวเหวินหวาง" หรือเรียกชื่อในห้องสินว่า "จิวบุนอ๋อง" ส่วน "เอี่ยนอี้" มีความหมายว่า "แสดงความหมาย (ของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์)" ชื่อเต็มของนิยายเรื่องนี้จึงมีความหมายว่า "นิยาย แสดงความหมายของประวัติการแต่งตั้งเทพเจ้า"

ประวัติผู้แต่งเรื่องห้องสินแบ่งออกเป็น ๒ กระแส ฉบับพิมพ์ในสมัยราชวงศ์หมิง เขียนไว้ว่าผู้แต่งคือ "สวี่จ้งหลิน" ผู้มีสมญาว่า "จงซานอี้โส่ว (เฒ่าสำราญแห่งเขาจงซาน)" บ้างก็กล่าวว่า "ลู่ซีซิง" ซึ่งเป็นนักพรตเต๋าสมัยหมิงเป็นผู้แต่ง เรื่องนี้มีความยาวทั้งสิ้น ๑๐๐ ตอน เนื้อเรื่องส่วนใหญ่อ้างอิงมาจากเรื่อง "อู่หวางปราบโจ้ว" (บู๊อ๋องปราบติ๋วอ๋อง)" ซึ่งเป็นบทสำหรับเล่านิทานและอ้างอิงจากเอกสารโบราณกับนิทานตำนานดัดแปลงขึ้น

ภาพสลักบนธรรมาสน์มังกรภาพที่ ๕
พระเจ้าจิวบุนอ๋องไปเชิญเกียงจูแหยมาเป็นที่ปรึกษา

สำหรับภาพสลักบนธรรมาสน์มังกร วัดกัลยาณมิตรซึ่งมีที่มาจากเรื่องห้องสินมีเพียงภาพเดียว คือ ภาพที่ ๕ ซึ่งเป็นภาพสั้นๆ เล่าเรื่องราวที่พระเจ้าโจวเหวินหวาง (จิวบุนอ๋อง) เดินทางไปเชิญเจียงจื่อหยา (เกียงจูแหย) ให้มาเป็นอัครเสนาบดีเพื่อช่วยในการทำสงครามกับพระเจ้าโจ้วหวาง (ติ๋วอ๋อง) ดังจะเห็นได้ว่า ด้านล่างของภาพมุมขวาเป็นภาพชายชรา (เจียงจื่อหยา) นั่งทอดเบ็ดตกปลาริมแม่น้ำผวนเข (แม่น้ำเว่ย) ถัดมามีภาพกษัตริย์ (มีฉัตร) คือพระเจ้าโจวเหวินหวาง ส่วนด้านบนเป็นภาพรถม้า

เหตุที่ภาพนี้มีความสำคัญก็เนื่องจากเป็นเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์จีน เพราะการที่พระเจ้าโจวเหวินหวางมาเชิญเกียงจูแหยไปเป็นที่ปรึกษา ทำให้ในที่สุดพระเจ้าอู่หวาง พระโอรสของพระเจ้าโจวเหวินหวางสามารถปราบโจ้งหวาง (ติ๋วอ๋อง) ได้สำเร็จ นับเป็นจุดเริ่มต้นของราชวงศ์โจว (จิว) นอกจากนี้เหตุการณ์นี้ยังมีการนำมาใช้เป็นสำนวนจีนอีกด้วย

เกียงจูแหย (เจียงจื่อหยา) นั่งตกปลารอการมาของพระเจ้าจิวบุนอ๋อง ปรากฏเรื่องราวใน “ห้องสิน” ฉบับแปลเป็นภาษาไทยสมัยรัชกาลที่ ๒ ดังนี้

"...ครั้นครบสามวันแล้ว บุนอ๋องก็ขึ้นรถพาขุนนางทั้งปวงออกจากเมือง ไซรกี ไปแม่น้ำผวนเข ครั้นใกล้ที่อยู่เกียงจูแหย จึงห้ามทหารและขุนนางทั้งปวง หยุดอยู่บุนอ๋องกับซันงีเสงก็ลงจากม้าเดินเข้าไป เห็นเกียงจูแหยนั่งตกปลาอยู่

เกียงจูแหยนั้นทำเป็นไม่เห็นบุนอ๋อง จึงอ่านโคลงว่าลมตะวันตกพัดกล้า เมฆหมอกในอากาศก็เคลื่อนไป เราตกเบ็ดอยู่นานแล้วหามีใครรู้จักไม่ เดือนปีก็ล่วงไปแล้วเมื่อไหร่หงส์ห้าตัวร้องขึ้นจะได้เห็นผู้มีบุญ

บุนอ๋องได้ฟังดังนั้นก็มีความยินดีนัก เห็นว่าเกียงจูแหยเป็นผู้มีสติปัญญาแท้ จึงว่าท่านอาจารย์สบายอยู่หรือ

เกียงจูแหยเหลียวมาเห็นบุนอ๋องลักษณะเป็นคนผู้มีบุญทิ้งคันเบ็ดเสีย คุกเข่าลงคำนับแล้วว่า ข้าพเจ้ามิทันรู้ว่าท่านมา ซึ่งมิทันคำนับนั้นขออภัยเสียเถิด

บุนอ๋องก็ยุดเอามือเกียงจูแหยไว้ แล้วว่า ข้าพเจ้าได้ยินออกชื่อท่านนานมาแล้ว มาครั้งก่อนก็หาพบไม่ ครั้งนี้มาพบท่านข้าพเจ้ายินดีนัก แล้วบุนอ๋องกับเกียงจูแหยก็พากันมานั่งที่เรือนน้อยบนเนินเขา

บุนอ๋องจึงว่า ข้าพเจ้าอุตส่าห์มาทั้งนี้หวังจะเชิญท่านไปช่วยบำรุงแผ่นดิน

เกียงจูแหยจึงว่าตัวข้าพเจ้าก็แก่ชราแล้ว จะคิดสิ่งไรก็ฟั่นเฟือน ซึ่งท่านมาทั้งนี้ก็เห็นจะป่วยการเสียเปล่า

ซันงีเสงจึงว่าท่านอย่าถ่อมตัวเลย บุนอ๋องนายข้าพเจ้าตั้งจิตมาเชิญท่านและเครื่องบูชาก็จัดแจงมาพร้อมแล้ว และทุกวันนี้พระเจ้าติ๋วอ๋อง มิได้สมาคมคนดีมีสติปัญญาเลี้ยงแต่คนพาล หัวเมืองใหญ่ก็เป็นกบฏ ยกมาตีด่านถึงสองตำบล ราษฎรได้ความเดือดร้อนนัก และบุนอ๋องนายข้าพเจ้าตั้งใจจะทำนุบำรุงแผ่นดิน ให้ไพร่บ้านพลเมืองเป็นสุข ท่านจงไปช่วยนายข้าพเจ้าเถิด

แล้วยกเครื่องบูชาทั้งปวงมาคำนับเกียงจูแหย เกียงจูแหยก็ให้ศิษย์รับไว้ แล้วซันงีเสงจึงเลื่อนรถมารับเกียงจูแหย

เกียงจูแหยก็คำนับบุนอ๋อง แล้วว่า แต่ท่านเอาสิ่งของมาให้ข้าพเจ้านั้นพระคุณก็หนักหนาอยู่แล้ว ซึ่งจะให้ข้าพเจ้าขึ้นรถนั้นหาควรแก่ข้าพเจ้าไม่ บุนอ๋องก็อ้อนวอนเป็นหลายครั้ง เกียงจูแหยก็บิดพลิ้วอยู่

ซุนงี่เสงจึงว่ากับบุนอ๋องว่า ท่านอาจารย์มิขี่รถแล้ว จงเอาม้าที่ท่านขี่มานั้นให้อาจารย์ขี่เถิด เกียงจูแหยก็ขึ้นขี่ม้า

บุนอ๋องก็มีความยินดี ขึ้นรถพาเกียงจูแหยกับขุนนางทั้งปวงกลับมาเมืองไซรกี แล้วตั้งเกียงจูแหยให้เป็นอิวหลงโจเส้งเสี้ยว ว่าเป็นที่ขุนนางผู้ใหญ่ว่าราชการทั้งฝ่ายทหาร พลเรือน ราษฎรชาวเมืองก็มีความยินดีนัก ต่างคนต่างพูดกันว่าผู้มีสติปัญญามาอยู่ในเมืองไซรกีแล้ว เราท่านทั้งปวงก็จะได้ความสุข...”

นอกจากภาพสลักเล่าเรื่องสามก๊กและห้องสินดังได้กล่าวมาแล้ว ธรรมาสน์มังกร วัดกัลยาณมิตร ยังมีภาพสลักอื่นๆ อีก แต่เป็นภาพลวดลายมงคลจีน เช่น ภาพดอกไม้ ภาพนก ภาพเซียน และอาวุธวิเศษของเซียน จึงไม่ได้นำมาเสนอในที่นี้

บทสรุป

จากการศึกษาวิเคราะห์ธรรมาสน์มังกร วัดกัลยาณมิตรที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าเรื่องราวที่มีการนำมาแกะสลักธรรมาสน์มังกร มีที่มาสัมพันธ์กับวรรณกรรมและขนบความเชื่อของจีน กล่าวคือ มีการนำเรื่องราวจากเหตุการณ์สำคัญในวรรณกรรมจีนมาแกะสลัก โดยมีที่มาจากเรื่องสามก๊กและเรื่องห้องสิน รวมทั้งภาพสลักที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องของสัญลักษณ์สิริมงคลจีน

ภาพสลักที่เล่าเรื่องสามก๊กบนธรรมาสน์มังกร วัดกัลยาณมิตร สามารถตีความได้มีทั้งหมด ๓ ภาพ คือ ภาพที่ ๑ ขงเบ้งดีดพิณลวงสุมาอี้ ภาพที่ ๒ โจโฉลงโทษเกียดเป๋งที่บ้านตังสิน และภาพที่ ๔ จิวยี่ถูกขงเบ้งซ้อนกล ส่วนภาพที่ ๓ ไม่สามารถตีความได้ ส่วนภาพสลักเล่าเรื่องห้องสินบนธรรมาสน์มังกร วัดกัลยาณมิตร มีเพียงภาพเดียวแต่เป็นเหตุการณ์สำคัญ คือ เรื่องพระเจ้าจิวบุนอ๋องไปเชิญเกียงจูแหยมาเป็นที่ปรึกษา

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ภาพสลักเล่าเรื่องวรรณกรรมจีนที่ปรากฏบนธรรมาสน์มังกร วัดกัลยาณมิตรมีที่มาจากเรื่องสามก๊กและเรื่องห้องสิน ซึ่งเป็นวรรณกรรมจีนที่แพร่หลายในสังคมไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นแล้วนั่นเอง

แต่ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๘ (มิถุนายน ๒๕๕๖) คอลัมน์จดหมาย นายเมือง เดิมชื่อเถื่อน ได้ให้ความเห็นแย้งภาพที่ ๕ ว่า

"ภาพที่ ๕ ควรจะเป็นเรื่องราวตอนที่พระเจ้าเล่าเสี้ยนขึ้นครองราชย์ใหม่ๆ ในขณะที่พระเจ้าโจผี โดยคำแนะนำของสุมาอี้เกลี้ยกล่อมหัวเมืองใหญ่ๆ ๔ เมือง ยกทัพเข้ามารุกเสฉวนเป็น ๕ สายทาง รวมกำลังพล ๕๐ หมื่น แต่ขงเบ้งก็ขาดการเข้าเฝ้าอ้างว่าป่วยอยู่ที่บ้าน พระเจ้าเล่าเสี้ยนปรึกษาพระมารดาเลี้ยงก็ได้รับคำเตือนสติว่า *"เขามีปัญญาเกลือกจะดูใจเจ้าว่าจะรักเหมือนบิดาเขาหรือไม่"* นึกย้อนไปถึงตอนที่เล่าปี่ต้องเพียรไปหาขงเบ้งถึง ๓ ครั้ง จึงได้ตัวมาทำราชการด้วย พระเจ้าเล่าเสี้ยนจึงไปหาขงเบ้งที่บ้านพบว่ากำลังนั่งตกปลาอยู่"

พระธรรมเทศนา สันตุฏฐิกถา

ในการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลปัญญาสมวารพระบรมศพ
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง
วันศุกร์ที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ เวลา ๑๒.๐๐ น.
พระพรหมกวี (พงศ์สันต์ ธมฺมเสฏฺโฐ ป.ธ.๙)
วัดกัลยาณมิตร กรุงเทพมหานคร
รับพระราชทานถวาย

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
สนฺตุฏฺฐี ปรมํ ธนนฺติ ฯ

บัดนี้ จะรับพระราชทานถวายวิสัชนาพระธรรมเทศนา ในสันตุฏฐิกถา พรรณนาเรื่องความสันโดษ กล่าวคือ ความยินดีในสิ่งที่ตนได้ แลความพอใจในสิ่งที่ตนมี อันเป็นพระโอวาทานุศาสนี ของสมเด็จพระชินสีห์บรมศาสดา ฉลองพระเดชพระคุณ ประดับพระปัญญาบารมี อนุโมทนาพระราชกุศลราศีทักษิณานุปทาน ปัจโจปการกิจ ที่สมเด็จบรมบพิตร ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐทรงบำเพ็ญพระราชอุทิศถวาย สนองพระมหากรุณาธิคุณสมเด็จพระบรมชนกนาถ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งเสด็จสวรรคตมาบรรจบครบปัญญาสมวาร ๕๐ วัน ด้วยพระราชหฤทัยมั่นในพระกตัญญูกตเวทิตาธรรม ที่สมเด็จพระบรมศาสดาตรัสว่า เป็นภูมิชั้นของสัปปุริสชนคนเจริญ แลตรัสสรรเสริญว่า เป็นมงคลอันสูงสุด ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร รามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร พระองค์นั้น ทรงเป็นสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชเจ้า พระองค์ที่ ๙ แห่งพระบรมราชวงศ์จักรี ได้ทรงมีพระราชปณิธานไว้ แลได้แสดงพระปฐมบรมราชโองการในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ ว่า "เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม" แล้วทรงหลั่งทักษิโณทกธารา ตั้งพระราชสัตยาธิษฐานที่จะทรงบริหารพระราชอาณาจักรโดยทศพิธราชธรรม นำประเทศชาติแลประชาชนไปสู่ความร่มเย็นเป็นสุข พระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ทั้งปวง ที่ได้ทรงบำเพ็ญมาแล้วนั้น ย่อมเป็นประจักษ์พยานแก่มวลพสกนิกรชาวไทย ตลอดไปถึงประชานานาชาติว่า ทรงมีพระราชวิริยอุตสาหะ ในอันที่จะทรงประพฤติปฏิบัติตามพระบรมราชปณิธานที่พระราชทานไว้ทุกประการ ทรงดำรงมั่นอยู่ในพระกตัญญูกตเวทิตาธรรม แลพระขันติธรรม ทรงปกครองแผ่นดินโดยธรรม มีพระมหากรุณาเป็นที่ไปในเบื้องหน้า มุ่งประโยชน์สุขแก่อาณาประชาราษฎร์ แลประเทศชาติโดยตรง มิได้ทรงคำนึงถึงความลำบากเหนื่อยยากแต่ประการใด ทั้งยังได้ทรงขายความสุขส่วนพระองค์ทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อซื้อความทุกข์ยากเดือดร้อนของพสกนิกรมาเป็นของพระองค์ ทรงพัฒนาสังคมประเทศชาติในทุกๆ ส่วน อาทิ การพัฒนาการศึกษา พัฒนาที่ดิน พัฒนาชลประทาน พัฒนาการคมนาคม พัฒนาการทำฝนหลวง พัฒนาการบริการแพทย์หลวง แลการอุปถัมภ์ศาสนา ในปีหนึ่งๆ ทรงอุทิศเวลาไม่ต่ำกว่า ๒๐๐ วัน โดยประมาณ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร แลทอดพระเนตรกิจการโครงการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ในท้องถิ่นทุรกันดารทั่วทุกภาคของประเทศ ทรงวางแผนการพัฒนาเพื่อความเจริญก้าวหน้าในทุกพื้นที่ในทุกด้านอย่างสอดคล้อง ร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายพลเรือน ทหาร ตำรวจ ทรงแก้ปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องได้อย่างถูกต้อง และลงตัว ทรงส่งเสริมความสามัคคี ปรองดองสมานฉันท์ เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เสมอมา

ตลอดระยะเวลา ๗๐ ปี แห่งการเสด็จเถลิงถวัลยสิริราชสมบัติ ซึ่งยาวนานที่สุดในโลก ก่อให้เกิดโครงการในพระราชดำริกว่า ๔,๐๐๐ โครงการ รวมทั้งพระราชทาน "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" อันเป็นหลักในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขอย่างยั่งยืนอีกด้วย สรรพพระราชกรณียกิจทั้งปวงนั้น ล้วนเกิดแต่พระปรีชาญาณอันสุขุมคัมภีรภาพ แลพระราชจริยวัตรอันงดงามของพระองค์ เป็นพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ บันดาลให้ประเทศชาติแลประชาชน ได้รับผลคือความอุดมสมบูรณ์ แลความเจริญก้าวหน้าสถาพร พระบรมเดชานุภาพของพระองค์ จึงกำจรแผ่ไพศาล เป็นที่แซ่ซ้องสาธุการทั้งในประเทศแลนอกประเทศ ทรงเป็นอภิมหาอัจฉริยบุรุษรัตน์อัศจรรย์เหลือที่ ไม่มีผู้ทัดเทียมได้ โดยประการทั้งปวง สมดังคำประพันธ์อาเศียรวาทราชสดุดีที่ว่า "จะมองหากษัตริย์ชาติไหนๆ เฉกเช่นกษัตริย์ไทย มองไม่เห็น" อย่างแท้จริง

ก็แล บรรดาโครงการในพระราชดำริที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยนั้น "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" ต้องยอมรับว่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญา แลเป็นพระราชมรดกอันล้ำค่า ที่สามารถนำมาปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน ของประชาคมทุกระดับชั้น ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน จนถึงประเทศชาติ ในการพัฒนาชีวิตให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ไม่สุดโต่ง ไม่โลภมาก มีเหตุผล แลมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่เหมาะสม ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกแลภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ แลความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ ไปใช้ในการวางแผน แลดำเนินงานทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันก็ต้องหมั่นสร้างเสริมพื้นฐานจิตใจของคนในสังคม ให้นิยมในคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน แลความมีสติปัญญารู้เท่ารู้ทันอีกด้วย อนึ่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นี้ ยังเป็นปรัชญาบ่งชี้ให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระองค์ที่ทรงเข้าพระทัยในหลักธรรมข้อว่า "ความสันโดษ" อย่างถูกต้องถ่องแท้ แลทรงนำมาประยุกต์เป็นปรัชญาดำเนินชีวิต อย่างน่าอัศจรรย์ที่สุด สมกับที่พระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะบัณฑิต ผู้นับถือพระพุทธศาสนา แลทรงเป็นธรรมิกมหาราชาธิราชเจ้า ผู้ทรงธรรม ผู้ปฏิบัติธรรม แลผู้ทรงแตกฉาน

ในหลักธรรมคำสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาอย่างถูกต้อง สอดคล้องกับพระพุทธพจน์บทพระบาลี ที่อัญเชิญขึ้นเป็นอุทเทศเบื้องต้นว่า สนฺตุฏฺฐี ปรมํ ธนํ แปลความว่า ความสันโดษ เป็นบรมทรัพย์ คือทรัพย์อันยอดเยี่ยม ดังนี้

อันวัตถุที่สมมติกันว่า "ทรัพย์" นี้เป็นสิ่งที่ใครๆ ก็ปรารถนา แม้แต่เด็กที่ยังไม่รู้เดียงสาว่าจะใช้ทรัพย์อย่างไร ก็ยังต้องการอยากได้ ทั้งนี้ก็เพราะทรัพย์เป็นเครื่องทำใจให้ปลื้ม ให้ครึกครื้น ให้ชื่นบาน กับทั้งเป็นตัวยาสมานรักษาโรคความจนได้ถูกโฉลก ในทางโลก ท่านกำหนดทรัพย์ไว้หลายประเภทหลายชนิดฉันใด ในทางธรรม ท่านก็กำหนดทรัพย์ไว้หลายประเภทหลายชนิด ฉันนั้น สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงยกหมวดธรรมหลายหมวดว่า เป็นอริยทรัพย์ คือทรัพย์อันประเสริฐ สามารถติดตัวไปได้ แลเป็นทรัพย์ที่ยั่งยืนถาวร ส่วนสันโดษ พระองค์กลับตรัสว่า เป็นบรมทรัพย์ คือทรัพย์อย่างยิ่ง เพราะเป็นทรัพย์ที่ยิ่งกว่าทรัพย์อื่นใดในโลก แต่คำว่า สันโดษ นี้ ยังมีผู้เข้าใจไม่ตรงตามพระประสงค์ขององค์สมเด็จพระบรมศาสดา แล้วมักจะแปลกันว่า ความมักน้อย บ้าง ว่า ยินดีตามมีตามได้ บ้าง จึงเป็นเหตุให้ไม่ต้องขวนขวายทำอะไรเพิ่มเติมอีก มีอะไร เป็นอะไร ก็มีอยู่อย่างนั้น เป็นอยู่อย่างนั้น นั่นไม่ใช่สันโดษตามหลักพระพุทธศาสนา มิหนำซ้ำ กลับกลายเป็นว่า สันโดษ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ เป็นเหตุให้ประเทศด้อยพัฒนาไป

แท้จริงคำว่า "สันโดษ" ท่านแปลว่า ยินดีด้วยของที่มีอยู่ หรือยินดีในสิ่งที่ตนได้ พอใจในสิ่งที่ตนมี อันเป็นการหล่อเลี้ยงให้คนมีกำลังใจ มีความสุขในการทำงาน ในการดำเนินชีวิต และในการที่จะทำให้มี ให้มาก ให้ดี ยิ่งขึ้นไปอีก ส่วนที่ควรจะทำให้มี ให้มากขึ้นไป ก็ทำให้มีให้มากขึ้นไปอีก เช่น การแสวงหาทรัพย์สมบัติ ข้าวของเงินทอง เป็นต้น และส่วนที่ควรจะทำให้ดีขึ้นไปก็ทำให้ดีขึ้นไปอีก สูงขึ้นไปอีก เช่น การมีธรรมะ การปฏิบัติธรรมะ เป็นต้น ดังนั้น สันโดษจึงเป็นคุณธรรมที่สำคัญเป็นรากฐานของการพัฒนาสังคม ประเทศชาติ ความไม่สันโดษต่างหาก ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ เพราะความไม่สันโดษ ย่อมเป็นสาเหตุแห่งการทุจริตในรูปแบบต่างๆ มีการฉ้อราษฎร์และการบังหลวง เป็นต้น ที่ระบาดไปทุกสังคม การที่สมเด็จพระบรมศาสดาตรัสว่า

สันโดษ เป็นทรัพย์อย่างยิ่ง นั้น ย่อมเป็นหลักประกันชัดเจนว่า ความสันโดษเป็นคุณธรรมที่สำคัญแลจำเป็น โดยเฉพาะในเรื่องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังกล่าวข้างต้น อันจะส่งผลให้ประเทศชาติ มีความมั่งคั่งแลมั่นคง

อันคำว่า "สันโดษ" นี้เป็นคำที่แผลงมาจากภาษาบาลีว่า สันโตสะ หรือ สันตุฏฐิ ซึ่งนักปราชญ์ได้ให้นิยามความหมายไว้ ๓ ประเด็นด้วยกัน คือ สกํ ตุฏฺฐิ ยินดีพอใจด้วยของของตน ๑ สนฺตํ ตุฏฺฐิ ยินดีพอใจด้วยของที่มีอยู่ ๑ สมํ ตุฏฺฐิ ยินดีพอใจตามสมควร ๑

ประเด็นแรก อะไร? คือสิ่งของของตน สิ่งที่ต้องกินต้องใช้ คือปัจจัยเครื่องอาศัยของชีวิต ๔ อย่าง ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย แลยารักษาโรคภัยไข้เจ็บ ชื่อว่า สิ่งของของตน เพราะเป็นสิ่งที่จำเป็นแก่ชีวิตของตน ขาดเสียมิได้ เพราะเมื่อไม่มีปัจจัย ๔ อย่างนี้ ความสุข ความสะดวกของชีวิต ย่อมมีไม่ได้ หรือที่สุด ชีวิตอาจจะไม่สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ แต่ปัจจัย ๔ นั้น มิได้เกิดขึ้นเอง ต้องอาศัยการสร้าง การกระทำของมนุษย์ จึงจะเกิดผลอำนวยความผาสุกให้มนุษย์ได้ตามต้องการ พระพุทธศาสนาจึงสอนให้แสวงหาปัจจัย ๔ เป็นเบื้องต้นก่อน มิได้สอนให้เบื่อหน่าย หรือเอือมระอาด้วยอำนาจความเกียจคร้านในการแสวงหา ดังนั้น ผู้ใดเกียจคร้านไม่ทำการงานตามหน้าที่ จะเป็นเกษตรกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม หรืออาชีพอื่นใดอันเป็นทางได้มาซึ่งปัจจัย เครื่องเลี้ยงชีวิตตามสามารถ ผู้นั้น ชื่อว่า ไม่มีสันโดษชนิด สกํ ตุฏฺฐิ คือยินดีพอใจด้วยของของตน แลความขาดหายไปแห่งปัจจัยของชีวิต ๔ อย่างนั้น ย่อมเป็นสาเหตุสำคัญให้ประพฤติทุจริตทางกาย วาจา ใจได้ ดังนั้น สันโดษ ประเด็นแรกนี้ จึงเป็นคุณธรรมช่วยป้องกันการก่อการทุจริต

ประเด็นที่สอง อะไร? คือสิ่งของที่มีอยู่ สิ่งของที่ตนแสวงหามาได้ มากน้อยเท่าใด จะเป็นปัจจัย ๔ หรือทรัพย์สมบัติอย่างอื่นก็ตาม ชื่อว่า สิ่งของที่ตนมีอยู่ ความยินดีพอใจในสิ่งของที่ตนมีอยู่ ที่ตนแสวงหามาได้เช่นนั้น ชื่อว่า สนฺตํ ตุฏฺฐิ คือความพอใจในสิ่งที่ตนมี หรือความยินดีในสิ่งที่ตนได้ เป็นเรื่องที่มนุษย์ควรปรารถนา จริงอยู่ ปัจจัยเครื่องอาศัยของชีวิตของแต่ละบุคคลก็ดีของแต่ละหมู่คณะก็ดี โดยที่สุดแม้ของแต่ละประเทศ เมื่อว่าโดยลักษณะแล

คุณภาพ ย่อมมีเป็น ๓ ประเภท คือ หยาบ ๑ ปานกลาง ๑ ละเอียดประณีต ๑ ของที่ดีกว่า งามกว่า ย่อมชักจูงใจของบุคคลให้ทะยานอยากได้ขึ้นโดยลำดับ เป็นเหตุให้ละทิ้งสิ่งที่เป็นของตน ซึ่งต่ำกว่า ทรามกว่า เสียแล้วไปเอาของของผู้อื่นมาแทน ลักษณะเช่นนี้ ย่อมเป็นเหตุให้ความเป็นไทในของของตน หรือของที่ตนมีอยู่หมดสิ้นไป ขณะเดียวกันก็นำตนไปสู่ความเป็นทาสในสิ่งของของผู้อื่น ความปรารถนาอันไม่มีจุดจบ ความไม่รู้จักพอเพียงเหมือนไฟไม่พอด้วยเชื้อ ใช่จะนำทุกข์โทษภัยพิบัติมาให้แก่ตนเท่านั้น ยังพลอยนำมาให้แก่ผู้อื่นถึงส่วนรวมอีกด้วย จำต้องมีสติเหนี่ยวรั้งใจให้รู้จักพอเพียง มิฉะนั้นแล้ว จะก่อความทุจริตนานาประการ หรือการกดขี่ข่มเหงเอาโดยพลการ ความเดือดร้อนระทมทุกข์ก็จะแผ่ซ่านไป ความไม่พอใจในสิ่งที่ตนมี ความไม่ยินดีในสิ่งที่ตนได้ มีแต่โทษอย่างเดียว หามีคุณไม่ ตรงกันข้าม ความพอใจในสิ่งที่ตนมี ความยินดีในสิ่งที่ตนได้ เรียกว่า เป็นผู้มีสันโดษ ชนิด สนฺตํ ตุฏฺฐิ สันโดษประเภทนี้มีหน้าที่สกัดกั้นความละโมบอยากได้ของของคนอื่นมาเป็นของตน

ประเด็นที่สาม อะไร? คือความยินดีตามสมควร แท้จริง ความยินดีด้วยสิ่งของของตน เป็นต้นเหตุให้บุคคลแสวงหาปัจจัยที่จำเป็นของชีวิต ความยินดีด้วยของที่มีอยู่ เป็นทางปิดหรือสกัดกั้นความทะยานอยากในการเอาของของผู้อื่นมาเป็นของตน ตลอดจนการที่ประพฤติทุจริตมีประการต่างๆ กล่าวอีกนัยหนึ่ง สิ่งของที่ตนได้ย่อมกลายเป็นของที่ตนมี แลความมีนั่นเอง ย่อมจะจูงใจให้อยากมีต่อๆ ไปอีก ดังคำที่ว่า "ลาภจูงโลภ" ความอยากมีในทางที่ชอบธรรม เป็นสิ่งที่ท่านมิได้ห้ามไว้ทั้งในทางโลกและทางธรรม แต่ความอยากมีในทางไม่สมควร ไม่ชอบตามระบบโลกระบอบธรรม ต้องยับยั้งชั่งตรองให้รอบคอบถี่ถ้วน จะเอาแต่เพียงตนได้ ไม่คำนึงถึงคนอื่น จะต้องเสียเพราะการได้ของตนบ้าง ย่อมเป็นการไม่สมควร โบราณท่านจึงสอนเป็นคติว่า "อกเขาอกเรา" ทางพระพุทธศาสนา ก็สอนให้มีเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การสงเคราะห์อนุเคราะห์ผู้ไม่มี ด้วยน้ำใจอันงาม เพื่อรักษาปกติสุขของโลกให้อยู่ในระดับที่สมควร ส่วนคนที่ไม่มีก็สอนให้สร้างความมีให้เกิดขึ้น ด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วยการรู้จักอดออม และด้วยความไม่เกียจคร้าน อันความพอใจเอาแต่ได้โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะความควร เป็นการก่อความเดือดร้อนให้ชุมชน

แม้ตนจะมีความชื่นบานอยู่บ้าง เพราะเหตุที่ได้มา ก็เพียงขณะเวลาสั้นๆ เท่านั้น ไม่นานนักก็จักเกิดวิปฏิสารความเดือดเนื้อร้อนใจแก่ตนเอง เพราะฉะนั้น จึงสอนให้ยินดีพอใจตามสมควร ที่เรียกว่า สมํ ตุฏฐิ นั่นเอง

สันโดษทั้ง ๓ นี้ เป็นหลักธรรมเครื่องประกอบบุคคลให้ดำรงอยู่ในทางที่ชอบ ห่างจากความเสียหายใดๆ ทั้งสิ้น ความยินดีพอใจด้วยของของตนก็ดี ความยินดีพอใจด้วยของที่ตนมีอยู่ก็ดี ความยินดีพอใจตามสมควรก็ดี สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงว่าเป็น “บรมทรัพย์” เป็นยอดของทรัพย์ทั้งปวง เพราะทรัพย์ภายนอก แก้ได้เพียงความจนทางกาย แก้ความจนของใจไม่ได้ แลทรัพย์ภายนอกนั้น ให้ได้แน่นอนแต่ความสุขทางกาย จะให้ความสุขแก่ใจไม่ได้ อนึ่ง ทรัพย์ภายนอก ยังมีวิบัติ คือมีแล้วกลับไม่มี ได้ ส่วนความสันโดษเป็นทรัพย์ภายในด้วย เป็นเหตุให้เกิดทรัพย์ภายนอกด้วย แก้ความจนของกายได้ด้วย แก้ความจนของใจก็ได้ เป็นทรัพย์เฉพาะตน แลไม่วิบัติ โดยประการทั้งปวง สันโดษ จึงเป็นคุณธรรมที่จำเป็นยิ่ง ในการพัฒนาบุคคลให้มีศักยภาพและพัฒนาประเทศชาติให้เข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ กับทั้งด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต้องตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานไว้แก่ปวงชนชาวไทย เพื่อนำไปเรียนรู้ เข้าใจ เข้าถึงแลพัฒนา เป็นพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุดมิได้

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงอาศัยพระปุพเพกตปุญญตา ความเป็นผู้มีบุญญาธิการอันได้ทรงสั่งสมอบรมมาแต่ปุเรชาติ จึงเสด็จอุบัติมาสู่โลกนี้ แล้วดำรงพระองค์เป็นอัตตสัมมาปณิธิโดยชอบ ประกอบพระราชกรณียกิจดับร้อนผ่อนเย็น เป็นหิตานุหิตประโยชน์แก่มวลมหาประชาชน ประเทศชาติ และพระศาสนาอเนกอนันต์ ดังเป็นที่ทราบโดยทั่วกันแล้ว บัดนี้ พระองค์ทรงเสร็จสิ้นพระราชภาระหน้าที่โดยสมบูรณ์ทุกประการ จึงเสด็จกลับไปสู่ไอศูรย์ทิพยสถาน ได้รับความเบิกบานบันเทิงในโลกหน้า เหลือไว้แต่ความเศร้าโศกา อาดูรพูนเทวษแก่มวลพสกนิกรทุกหมู่เหล่าสุดพรรณนา จึงขอพระราชทานพระมหากรุณา นำบทประพันธ์ของอาจารย์ ชมัยพร แสงกระจ่าง ศิลปินแห่งชาติ ได้ร้อยกรองถวายเป็นราชสักการะแด่พระองค์ ดังนี้

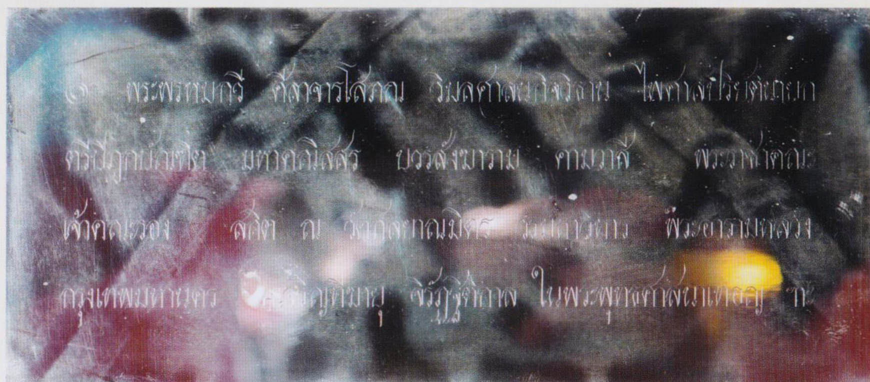
ยิ่งกว่าพระสุเมรุโอนเอนลั่น ยิ่งกว่าสิ้นตะวันสิ้นจันทร์ฉาย
หล้ามืดดับอับแสงแรงมลาย โลกธาตุแตกสลายองค์ภูมิพล
น้ำตารินทุกหย่อมย่านทุกบ้านเหย้า ใจดวงเศร้าจิตดวงโศกโลกสับสน
ทรายทุกเม็ดดินทุกก้อนก็ร้อนรน เกลื่อนดาวหล่นโลกดับสิ้นดับดินฟ้า
ธ ทรงเป็นทุกอย่างสร้างประเทศ ธ ทรงปักหลักเศรษฐกิจหล้า
ธ ทรงเป็นดวงใจไทยประชา ธ ยาตราทุกถิ่นปฐพินใด
สิ้นพระองค์เหมือนสิ้นชีวิตชาติ ที่ทะนงองอาจก็สั่นไหว
โอ้พระองค์พระผ่านเกล้าของชาวไทย เสด็จสวรรค์ครรไลไปลาลับ
ราษฎร์จะจมน้ำตาตายไปด้วยแล้ว โอ้ดวงแก้วเหนือเกล้าไม่คืนกลับ
ประหนึ่งว่า ชีวาวาย ลงพ่ายพับ น้ำตาหล่น วับวับ ลงพรูพราย
ขอเสด็จสู่สวรรค์ ณ ชั้นฟ้า ราษฎร์อยู่หลังยังน้ำตาไม่เหือดหาย
ภูมิพลังยังอยู่มิรู้วาย ขอพระองค์สู่สัมปรายนิรันดร์เทอญ

ขออำนาจพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ที่สมเด็จบรมบพิตร ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงบำเพ็ญพระราชอุทิศทั้งปวงนี้ จงเป็นผลสัมฤทธิ์ผลิตวิบากราศีสุขสมบัติ แด่สมเด็จพระบรมชนกนาถ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร รามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร สมดังพระราชปณิธานราชูทิศทุกประการ

ในอวสานแห่งพระธรรมเทศนานี้ พระสงฆ์จตุรวรรค จักได้รับพระราชทานสวดคาถาธรรมบรรยายโดยสรภัญญวิธี เพื่อเพิ่มพูนพระราชกุศลราศีส่วนอัปปมาทธรรม ตามสมควรแก่เวลา รับพระราชทานถวายวิสัชนาพระธรรมเทศนา ในสันตุฏฐิกถา ยุติลงด้วยเวลา เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

ขอถวายพระพร

แผ่นหิรัญบัฏจารึกราชทินนาม พระพรหมกวี

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า โดยที่ทรงพระราชดำริว่า พระธรรมเจติย์ เป็นพระเถระผู้เจริญในสมณพรหมจรรย์ อนึ่งเป็นผู้ทรงคุณปรีชา ได้ศึกษาแตกฉานในแผนกปริวรรตน์และธรรมวินัย สอบได้สำเร็จนักธรรมชั้นเอก และเปรียญธรรม ๙ ประโยค ได้รับปริญญาเอก (สาขาประวัติศาสตร์-เอเชียโบราณ) จากมหาวิทยาลัยมคธ สาธารณรัฐอินเดีย ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เป็นพระราชาคณะที่ พระเมธีวราลังการ ชั้นราชที่ พระราชปริยัติเมธี ชั้นเทพที่ พระเทพเวที ชั้นธรรมที่ พระธรรมเจติย์ โดยลำดับ ได้รับภาระพระพุทธศาสนาและสังวรรักษาสมณวัตร สมควรแก่ตำแหน่งเป็นอย่างดี บำเพ็ญกรณียกิจเป็นคุณานุคุณประโยชน์แก่พุทธจักรและราชอาณาจักร โดยอเนกประการ กล่าวคือ ด้านการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชนะสงคราม ราชวรมหาวิหาร พระอารามหลวง กรุงเทพมหานคร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๙ เป็นเลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๓ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑ เป็นรองเจ้าคณะภาค ๑๓ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ และเป็นเจ้าคณะภาค ๑๓ ในเวลาต่อมา เป็นเจ้าอาวาสวัดกัลยาณมิตร วรมหาวิหาร พระอารามหลวง กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๑ และต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการพิจารณาศาสนสมบัติกลางประจำ (กศป.) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๓ ด้านการศึกษา เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำสำนักเรียนวัดชนะสงคราม เป็นเจ้าสำนักเรียนวัดกัลยาณมิตร ได้จัดให้มีการศึกษาทั้งแผนกบาลีและนักธรรม เป็นกรรมการตรวจประโยคนักธรรมและบาลีสนามหลวง และกรรมการยกร่างเฉลยประโยคบาลีสนามหลวง เป็นครูสอนประโยค ป.ธ. ๘ ประจำโรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง ได้ให้จัดตั้งโครงการ ๑ อำเภอ ๑ เปรียญ โดยรับนักเรียนจากเจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอในเขตปกครองภาค ๑๓ (จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด) มาเรียนที่สำนักเรียนวัดกัลยาณมิตร จนกว่าจะสอบได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้ให้จัดตั้งทุนประถมศึกษา และมัธยมศึกษา รวมทั้งจัดตั้งทุนนิธิศึกษาสงเคราะห์ของวัดกัลยาณมิตร โดยได้มอบทุนการศึกษาสงเคราะห์ให้แก่นักเรียนโรงเรียนวัดกัลยาณมิตร เป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นต้นมา ด้านการสาธารณูปการ ได้ให้บูรณปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ ซุ้มเสมา และจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถทั้งหมด พระวิหารหลวง และปิดทององค์พระพุทธไตรรัตนนายก (ซำปอกง) พระอัครสาวก ๒ องค์ พระวิหารน้อยและจิตรกรรมทั้งหมด ศาลาการเปรียญทิศเหนือ หอพระธรรมมณเฑียรเฉลิมพระเกียรติพร้อมตู้ใส่พระคัมภีร์ และให้ก่อสร้างกุฏิทรงปั้นหยา ศาลากลางสระ ศาลาคอฉัน ศาลารายในเขตพุทธาวาส อาคารพิพิธภัณฑ์ "กัลยาณวดี" อาคาร[illegible]เจ้าพระยานิกรบดินทร" อาคาร "เจริญศรีชมภู" อาคารโรงอาหารทรงปั้นหยา รวมทั้งได้สร้างโรงสูบน้ำพร้อมติดตั้งเครื่องสูบน้ำ และได้ปรับพื้นลานหน้าวัดกัลยาณมิตร วรมหาวิหาร พระอารามหลวง กรุงเทพมหานคร และปลูกต้นไม้ ตกแต่งริมเขื่อนให้สวยงาม ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการประสานงานศูนย์สงเคราะห์ประชาชนและฟื้นฟูผู้ประสบภัยพิบัติ และกรรมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติและอุทกภัย โดยมติมหาเถรสมาคม ได้ร่วมกับคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ในการก่อสร้างศาลาที่พักริมทาง บริจาคปัจจัยเพื่อร่วมสร้าง[illegible]จังหวัดชลบุรี และจันทบุรี บริจาคเข้ากองทุนและมูลนิธิต่าง ๆ รวมทั้งทุนสาธารณกุศลสงเคราะห์แก่หน่วยงานมูลนิธิโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่าง ๆ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ และเป็นผู้ริเริ่มการจัดสร้างพุทธมณฑลประจำจังหวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ได้ให้จัดประชุมเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เลขานุการในเขตปกครองภาค ๑๓ จัดประชุมพระสังฆาธิการระดับวัด ตามมติมหาเถรสมาคม เป็นประจำทุกปี รวมทั้งยังได้จัดสัมมนาพระอุปัชฌาย์และเจ้าคณะตำบลในเขตปกครองภาค ๑๓ นอกจากนี้ ยังได้ประพันธ์หนังสืออีกจำนวนมาก เช่น งานชิ้นเอกของพระพุทธเจ้า พุทธวิธีแก้ปัญหาชีวิต ความรู้เรื่องศาสนพิธีและการบวช ศีล ๕ มาตรฐานสังคม คุณธรรมผู้นำ ปิดช่องว่างของสังคม อธิบายวิชาธรรมและวินัยนักธรรมตรี โท เอก เป็นต้น

สรรพกรณียกิจที่ พระธรรมเจติย์ ได้ปฏิบัติบำเพ็ญมาโดยตลอดปรากฏผลดี และเจริญก้าวหน้าแก่พระพุทธศาสนา ประเทศชาติ และประชาชนทั่วไป นับได้ว่าเป็นผู้เสียสละมุ่งมั่นในงาน บัดนี้ พระธรรมเจติย์ เป็นผู้เจริญด้วยพรรษายุกาล รัตตัญญูมหาการุณธรรม มีจริยาวัตรเป็นที่เคารพเลื่อมใส สมควรที่จะได้รับยกย่องให้ดำรงสมณฐานันดรสูงขึ้น

จึ่งมีพระบรมราชโองการโปรดสถาปนา พระธรรมเจติย์ ขึ้นเป็นพระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีราชทินนามตามที่จารึกในหิรัญบัฏว่า พระพรหมกวี ศีลาจารโสภณ วิมลศาสนกิจวิธาน ไพศาลปริยัตินายก ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดกัลยาณมิตร วรมหาวิหาร พระอารามหลวง กรุงเทพมหานคร มีฐานานุศักดิ์ที่ตั้งฐานานุกรมได้ ๘ รูป คือ พระครูปลัดสุวัฒนกวีคุณ วิบุลศาสนภารธุราทร บวรสังฆานุนายก ๑ พระครูวินัยธร ๑ พระครูธรรมธร ๑ พระครูประสิทธิสรการ พระครูคู่สวด ๑ พระครูสรภาณประสิทธิ์ พระครูคู่สวด ๑ พระครูสังฆกิจวิมล ๑ พระครูสมุห์ ๑ พระครูใบฎีกา ๑

ขออาราธนาพระคุณผู้ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณฐานันดร เลิศอิสริยยศในครั้งนี้ จงรับธุระพระพุทธศาสนา เป็นภาระสั่งสอน ช่วยระงับอธิกรณ์ และอนุเคราะห์พระภิกษุสามเณรในคณะและในพระอาราม ตามสมควรแก่กำลังและอิสริยยศซึ่งพระราชทานนี้ และจงเจริญอายุ วรรณ สุข พล ปฏิภาณ คุณสารสิริสวัสดิ์ จิรัฏฐิติ วิรุฬหิไพบูลย์ ในพระพุทธศาสนาเทอญ

ประกาศ ณ วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗ เป็นปีที่ ๖๙ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
นายกรัฐมนตรี

ใบพระบรมราชโองการสถาปนาพระพรหมกวี

ให้เลื่อนพระธรรมเจดีย์ เป็นพระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีนามตามจารึกในหิรัญบัฏ มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ ๘ รูป คือ พระครูปลัดสุวัฒนกวีคุณ วิบุลศาสนการธุราทร บวรสังฆานุนายก ๑ พระครูวินัยธร ๑ พระครูธรรมธร ๑ พระครูประสิทธิสรการ พระครูคู่สวด ๑ พระครูสรภาณประสิทธิ์ พระครูคู่สวด ๑ พระครูสังฆกิจพิมล ๑ พระครูสมุห์ ๑ พระครูใบฎีกา ๑

ขอพระคุณจงรับธุระพระพุทธศาสนา เป็นภาระสั่งสอน ช่วยระงับอธิกรณ์ และอนุเคราะห์พระภิกษุสามเณร ตามสมควรแก่กำลังและอิสริยยศ ซึ่งพระราชทานนี้ และจงเจริญอายุ วรรณ สุข พล ปฏิภาณ คุณสาร สิริสวัสดิ์ จิรัฐิติ วิรุฬหิไพบูลย์ ในพระพุทธศาสนาเทอญ

ตั้งแต่วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗ เป็นปีที่ ๖๙ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก

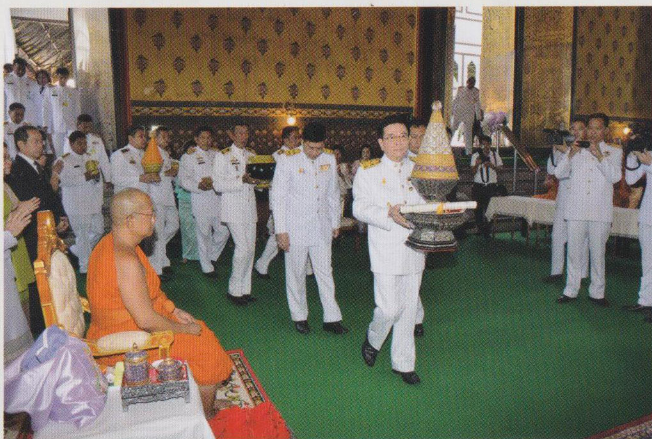
นายกรัฐมนตรี

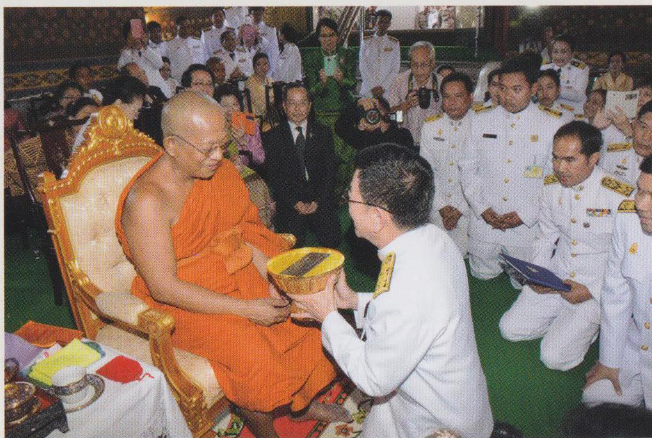
ใบกำกับหิรัญบัฏพระพรหมกวี

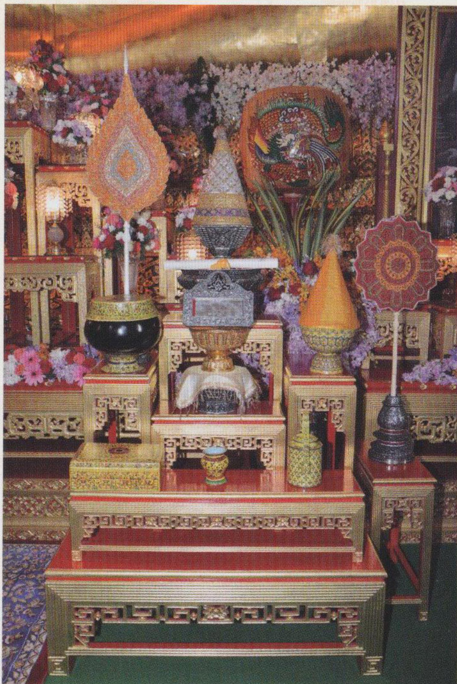
พิธีสมโภชหิรัญบัฏ
พระพรหมกวี

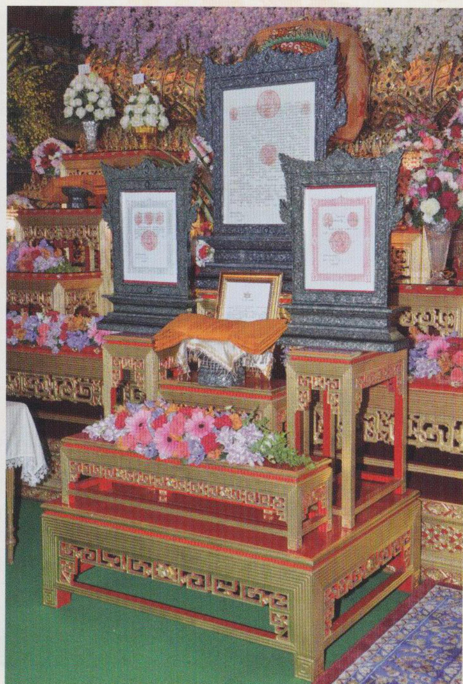

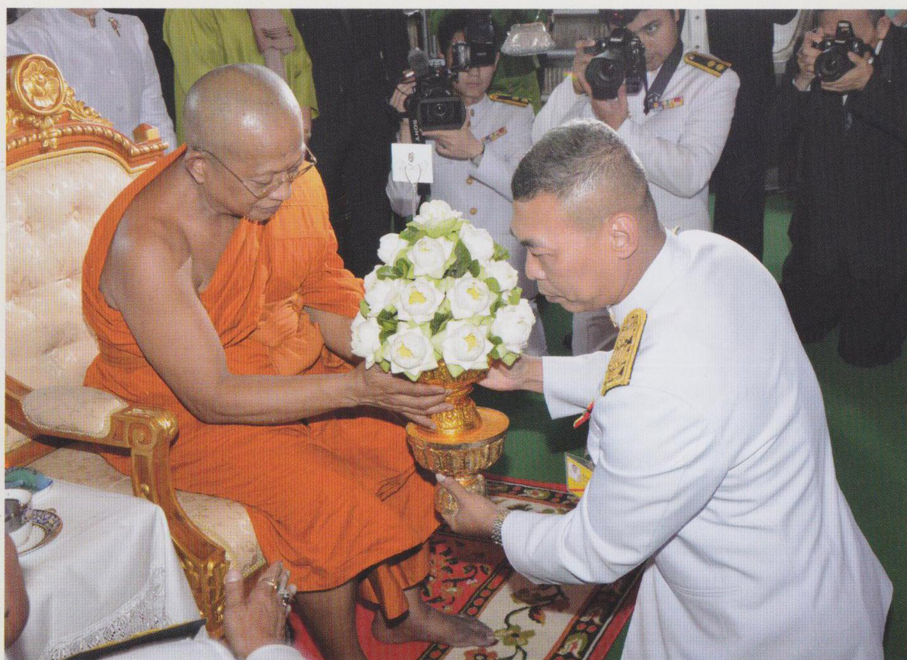

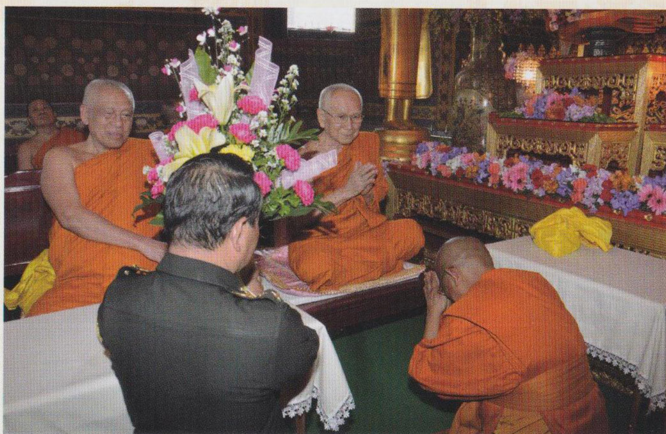

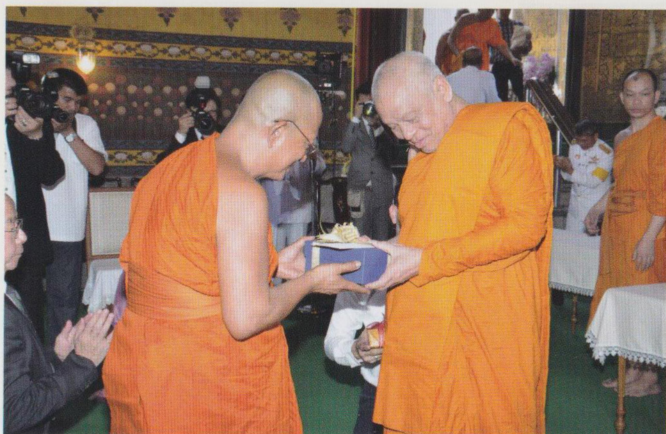

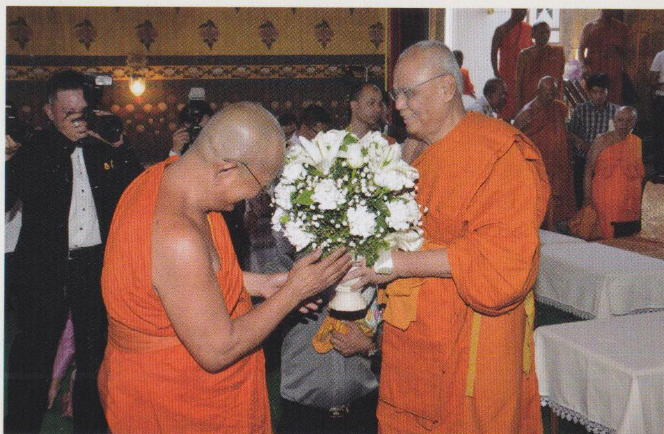

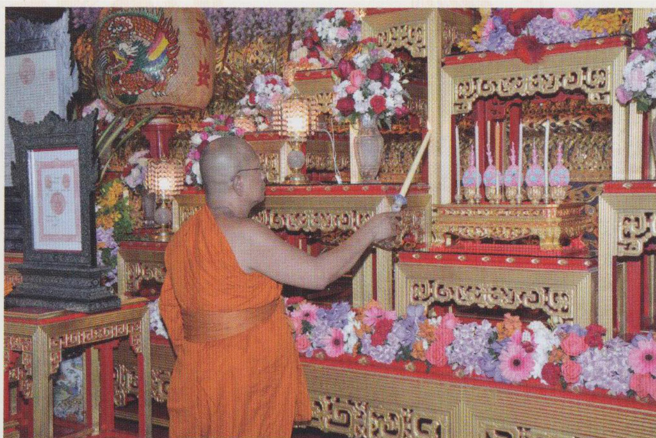

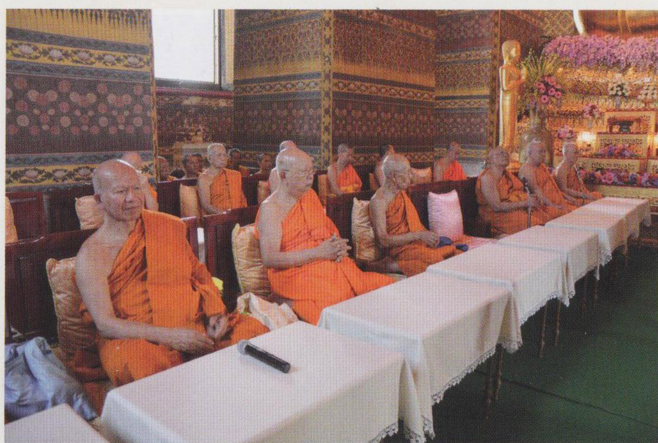

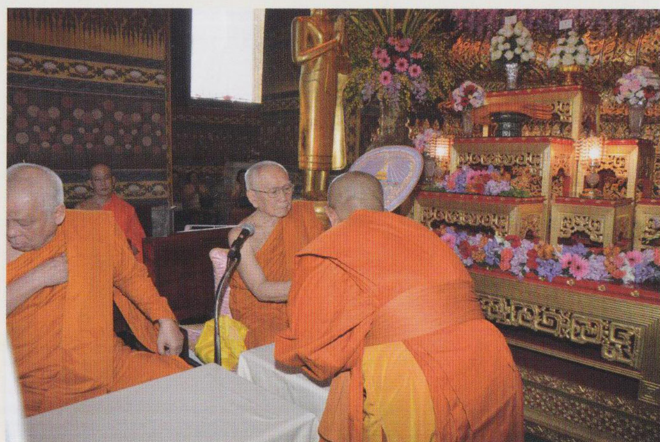

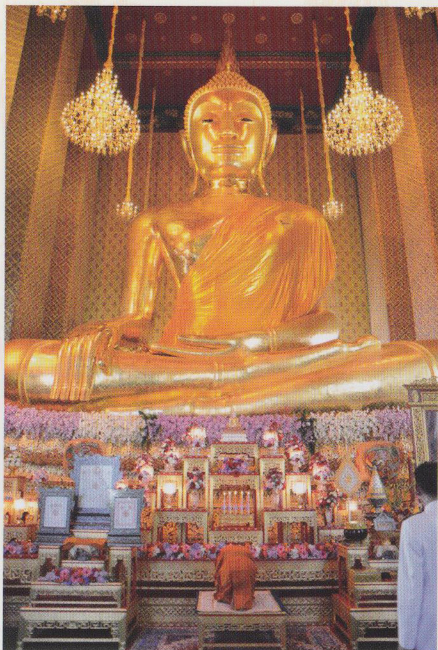

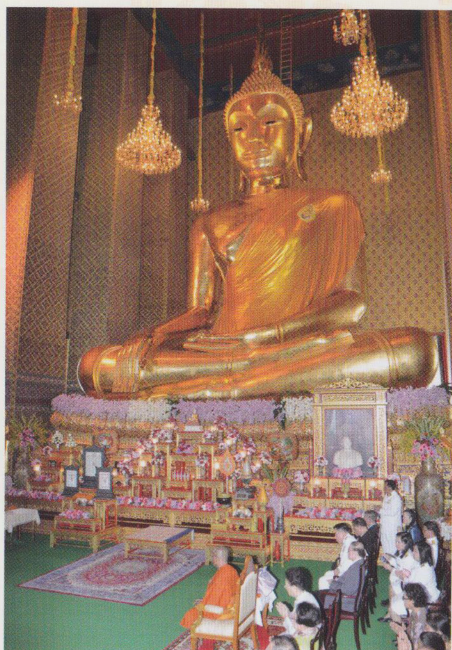

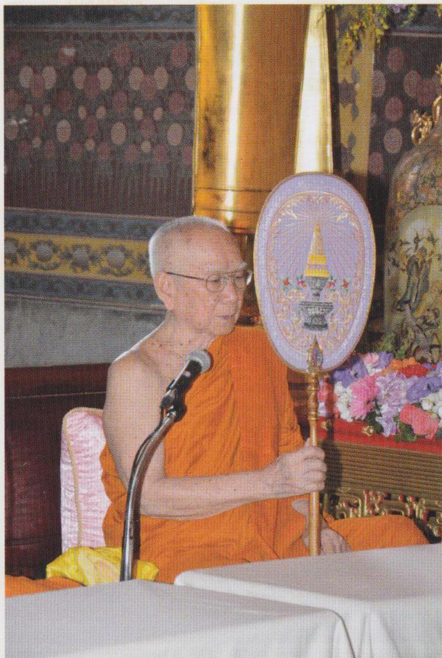

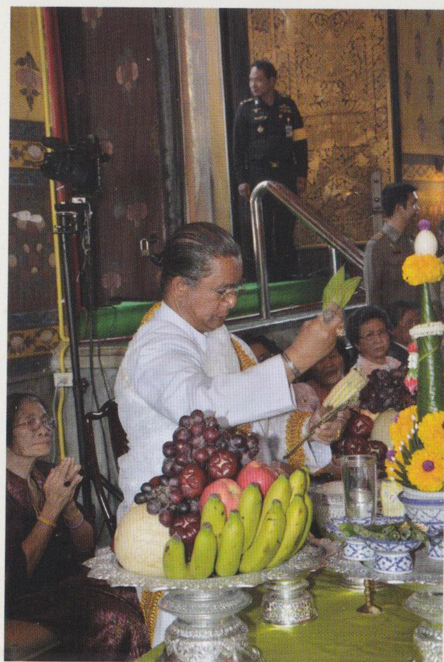

หนังสือ ธรรมาสน์มังกร
ศิลปะจีนแห่งพระราชศรัทธาบนศาสนวัตถุวัดกัลยาณมิตร
โดย พระมหาปกรณ์ กิตฺติธโร ป.ธ.๙

พิมพ์ครั้งแรก เมษายน ๒๕๖๐

ที่ปรึกษา
พระพรหมกวี เจ้าอาวาสวัดกัลยาณมิตร เจ้าคณะภาค ๑๓
พระปริยัติธาดา ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดกัลยาณมิตร
นายธัชชัย ยอดพิชัย

บรรณาธิการ
พระมหาปกรณ์ กิตฺติธโร ป.ธ.๙

ถ่ายภาพ
นายศุภการ ศุภมงคล
นายพิชัย ยินดีน้อย

พิมพ์ที่
บริษัท ทริโอกราฟฟิคส์แอนด์ปริ้นท์ จำกัด
๙๙๙ หมู่ ๒ ถ.ศรีนครินทร์ ต.สำโรงเหนือ อ.เมือง จ.สมุทรปราการ ๑๐๒๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๗๔๓ ๘๔๓๕-๙ โทรสาร ๐ ๒๗๔๓ ๘๔๔๙
www.triographics.co.th

